

Program nauczania języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej

Jutro pójdę w świat, Świat w słowach i obrazach, Gramatyka i stylistyka

Spis treści

- I. Charakterystyka programu nauczania
- II. Cele kształcenia – wymagania ogólne
- III. Treści nauczania – wymagania szczegółowe i przewidywane osiągnięcia uczniów po ukończeniu szkoły podstawowej
- IV. Sposoby osiągania celów kształcenia – metody, formy pracy, indywidualizacja
- V. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć uczniów
- VI. Cele wychowawcze i sposoby ich osiągania

I. Charakterystyka programu nauczania

*Program nauczania języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej (przeznaczony dla drugiego etapu edukacyjnego) opiera się na założeniach nowej Podstawy programowej (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dziennik Ustaw, 24.02.2017, poz. 356) i jest z nią w pełni zgodny. Program został tak skonstruowany, aby proces kształcenia przebiegał systematycznie, kompleksowo i pozwalał na spełnienie wszystkich wymagań zapisanych w podstawie programowej. Uwzględnia on dwa podetapy w zakresie treści nauczania zapisanych w podstawie programowej. Pierwszy podetap dotyczy klas IV–VI, a jego realizację zapewniają podręczniki Hanny Dobrowolskiej i Urszuli Dobrowolskiej z serii *Jutro pójdę w świat*. Realizację drugiego podetapu (klasy VII–VIII) gwarantuje cykl podręczników Witolda Bobińskiego *Świat w słowach i obrazach*, którego*

uzupełnieniem są podręczniki Zofii Czarnieckiej-Rodzik do kształcenia językowego *Gramatyka i stylistyka*. Wszystkie podręczniki zostały ze sobą odpowiednio skorelowane, dzięki czemu wzajemnie się dopełniają, uzupełniają w każdym aspekcie kształcenia, gwarantując realizację wszystkich treści zapisanych w podstawie programowej. W proponowanym programie nauczania i podręcznikach została zachowana zasada stopniowania trudności w zakresie wiedzy (pojęcia, terminy) oraz umiejętności (odbiór i analiza tekstów kultury, sprawności redakcyjne). Cykle podręczników zostały tak pomyślane, aby – uwzględniając aktualny rozwój psychofizyczny dzieci – łagodnie (stopniowo) wprowadzać uczniów na coraz wyższe etapy kształcenia literackiego, kulturowego i językowego. Program zakłada, że podmiotem wszelkich działań edukacyjnych jest uczeń z jego naturalną aktywnością, pasją, otwartością, chęcią do zabawy i kreatywnością. Uwzględniono w nim również zapisy dotyczące tempa przemian w wielu aspektach współczesnego życia. Nauczyciel może modyfikować program, tj. przesuwać realizację określonych treści w ramach podetapów, mając na uwadze potrzeby konkretnych uczniów oraz warunki funkcjonowania szkoły, a także potrzebę indywidualizacji procesu kształcenia.

1. Ogólne cele kształcenia w szkole podstawowej:

- łagodne wprowadzenie dziecka w świat wiedzy, przygotowanie do wykonywania obowiązków ucznia oraz wdrażanie do samorozwoju;
- dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia;
- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmocnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;
- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych ludzi;
- rozwijanie kompetencji takich jak kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki;

- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;
- wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej;
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności; przygotowania własnego warsztatu pracy;
- ukierunkowanie ucznia ku wartościom.

2. Najważniejsze umiejętności kształcenia ogólnego w szkole podstawowej rozwijane u uczniów w trakcie nauki języka polskiego w klasach IV–VIII:

- umiejętność związana z poprawnym i zrozumiałym komunikowaniem się w języku polskim (kompetencje językowe);
- umiejętność czytania – rozumienie, wykorzystywanie i refleksyjne przetwarzanie tekstów (w tym tekstów kultury) w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;
- umiejętność poszukiwania, porządkowania, krytycznej analizy oraz wykorzystywania informacji z różnych źródeł (mediów);
- umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów ze świadomym wykorzystywaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki oraz technik mediacyjnych;
- umiejętność pracy w zespole;
- umiejętność przyjmowania postaw społecznych (aktywność społeczna);
- umiejętność aktywnego udziału w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju;
- umiejętność uczenia (wszechstronnego samokształcenia);
- umiejętność przyjmowania postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.

3. Zadania nauczyciela języka polskiego w klasach IV–VIII szkoły podstawowej:

- wprowadzenie w świat literatury poprzez rozbudzenie zamiłowania do czytania oraz działania sprzyjające zwiększeniu aktywności czytelniczej;
- ugruntowanie zainteresowań czytelniczych oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury;
- kształtowanie postawy dojrzałego i odpowiedzialnego czytelnika przygotowanego do otwartego dialogu z dziełem literackim;
- tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi zainteresowań uczniów i ich zdolności poznawczych;
- wychowywanie świadomego odbiorcy i uczestnika kultury, szczególnie dzieł literackich;
- rozwijanie poczucia tożsamości narodowej oraz szacunku dla tradycji;
- rozwijanie ciekawości świata, motywacji do poznawania kultury własnego regionu oraz dziedzictwa narodowego;
- kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku;
- rozwijanie umiejętności komunikowania się w różnych sytuacjach oraz sprawnego posługiwania się językiem polskim w zależności od celu wypowiedzi;
- rozwijanie umiejętności formułowania myśli, operowania bogatym słownictwem oraz wykorzystywania go do opisywania świata i oceniania postaw ludzi zgodnie z zasadami etyki i kultury języka;
- kształcenie umiejętności posługiwania się różnymi gatunkami wypowiedzi ustnej i pisemnej niezbędnymi w dalszej edukacji oraz w różnych sytuacjach życiowych;
- kształtowanie samodzielności w docieraniu do informacji, rozwijanie umiejętności ich selekcjonowania, krytycznej oceny oraz wykorzystania we własnym rozwoju;
- wychowanie do przyjmowania aktywnych postaw w życiu i brania odpowiedzialności za własne czyny;
- stosowanie rozwiązań metodycznych, które zapewnią integrację kształcenia literackiego, językowego i kulturowego oraz rozwój intelektualny i emocjonalny uczniom o różnym typie inteligencji (organizacja zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów zdolnych oraz zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów mających trudności w nauce języka polskiego).

II. Cele kształcenia – wymagania ogólne

Cel kształcenia:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

Wymagania ogólne

Uczeń:

- czyta i rozumie utwory literackie oraz inne teksty kultury;
- zna wybrane utwory z literatury polskiej i światowej;
- wypowiada się na temat utworów, wykorzystując potrzebną terminologię;
- uczestniczy w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym;
- dostrzega wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka, i kieruje się nimi;
- odnosi się z szacunkiem do przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej;
- poznaje wybrane dzieła wielkich pisarzy polskich w kontekście podstawowych informacji o epokach, w których tworzyli;
- interesuje się kulturą środowiska lokalnego i uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych.

Cel kształcenia:

II. Kształcenie językowe

Wymagania ogólne

Uczeń:

- rozumie wartość języka ojczystego i jego funkcje w budowaniu swojej tożsamości oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej;
- rozumie twórczy i sprawczy charakter działań językowych;
- odpowiada za własne zachowania językowe;
- zna podstawowe pojęcia oraz terminy służące do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi;
- porozumiewa się (słucha, czyta, mówi i pisze) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych (także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się);
- mówi poprawnie;
- pisze zgodnie z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej;
- ma wiedzę o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

Cel kształcenia:

III. Tworzenie wypowiedzi

Wymagania ogólne

Uczeń:

- wypowiada się, dbając o oddech, odpowiednią artykulację i brzmienie;
- wypowiada się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- wygłasza, recytuje i interpretuje głosem teksty mówione;
- wygłasza, recytuje teksty z odpowiednią dykcją, właściwie operując głosem;
- rozpoznaje intencje rozmówcy;
- wyraża odpowiednio głosem własne intencje;
- rozpoznaje język jako działanie (akty mowy);
- umiejętnie stosuje środki stylistyczne;
- dba o estetykę tekstu;
- właściwie organizuje tekst;
- zna podstawowe zasady retoryki (w szczególności argumentowania);
- rozpoznaje manipulację językową;
- tworzy teksty o walorach estetycznych;
- podejmuje samodzielne próby literackie.

Cel kształcenia:

IV. Samokształcenie

Wymagania ogólne

Uczeń:

- podchodzi z szacunkiem do wiedzy;
- z pasją poznaje świat;
- stosuje zdobyte wiadomości w praktyce;
- samodzielnie dociera do informacji;
- dokonuje selekcji oraz syntezy zdobytych informacji;
- wartościuje zdobyte informacje;
- rzetelnie korzysta ze źródeł wiedzy, stosując cudzysłów, przypisy i odsyłacze;
- szanuje cudzą własność intelektualną;
- uczy się systematycznie;
- porządkuje i pogłębia zdobytą wiedzę;

- rozwija swoje uzdolnienia przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy (np. konkursach, olimpiadach przedmiotowych, wykładach);
- potrafi samodzielnie prezentować wyniki swojej pracy;
- efektywnie posługuje się technologią informacyjną w celu poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji.

III. Treści nauczania – wymagania szczegółowe i przewidywane osiągnięcia uczniów po ukończeniu szkoły podstawowej

Klasy IV–VI

KLASA IV		
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
1. Czytanie utworów literackich		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
utwory prozatorskie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	<ul style="list-style-type: none"> – świat przedstawiony – wydarzenia – bohater główny, drugoplanowy – czas, miejsce wydarzeń – świat rzeczywisty i wyobrażony – fikcja literacka – realizm (świat prawdopodobny), fantastyka (świat nieprawdopodobny) – baśń 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta sprawnie (płynnie) IV.1) – czyta wyraźnie, wyraziście IV.1) – czyta w sposób ułatwiający słuchającym rozumienie prezentowanego tekstu IV.1) – czytając, głosem stara się wyrazić wymowę tekstu IV.1) – czyta z podziałem na role IV.1) – czytając, zachowuje strukturę składniową tekstu IV.1) – czytając, pamięta o odpowiedniej artykulacji i intonacji oraz o właściwym tempie i poprawnym stosowaniu pauz IV.1) – czytając, zwraca uwagę na właściwą dykcję IV.1) – wymienia elementy tworzące świat

AUTOR: Andrzej Surdej

	<ul style="list-style-type: none"> – legenda (podanie) – opowiadanie – pamiętnik – tytuł – dialog – monolog – narrator 	<p>przedstawiony utworu I.1.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> – nazywa swoje reakcje czytelnicze (wrażenia, emocje) I.1.14) – opowiada o przebiegu wydarzeń I.1.7) – porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej I.1.7) – rozumie wzajemną zależność między wydarzeniami I.1.7) – wskazuje przyczyny i skutki wydarzeń I.1.7) – określa czas i miejsce wydarzeń I.1.1) – ocenia wydarzenia I.1.19) – charakteryzuje i ocenia bohaterów I.1.9) – odróżnia bohatera głównego od bohaterów drugoplanowych I.1.11) – określa doświadczenia bohaterów literackich I.1.16) – porównuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami I.1.16) – odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości I.1.2) – odróżnia realizm od fantastyki I.1.2) – charakteryzuje i ocenia narratora I.1.9) – rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe: baśni, legendy, opowiadania, pamiętnika I.1.3) – rozpoznaje opowiadanie obyczajowe, przygodowe I.1.3) – odróżnia dialog od monologu I.1.8) – rozumie funkcję dialogu i monologu w utworze I.1.8) – określa tematykę utworu I.1.12)
--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> – określa problematykę utworu I.1.12) – objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach I.1.15) – przedstawia własne rozumienie utworu I.1.17) – uzasadnia własne rozumienie utworu I.1.17) – wykorzystuje do interpretacji tekstów własne doświadczenia I.1.18) – wykorzystuje do interpretacji tekstów elementy wiedzy o kulturze I.1.18) – wskazuje wartości w utworze I.1.20) – określa wartości ważne dla bohaterów I.1.20)
utwory poetyckie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	<ul style="list-style-type: none"> – obraz poetycki – hymn – porównanie – wers – rym – rytm – strofa (zwrotka) – refren – zdrobnienie – osoba mówiąca w wierszu 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta sprawnie (płynnie) IV.1) – czyta wyraźnie, wyraziście IV.1) – czyta w sposób ułatwiający słuchającym rozumienie prezentowanego tekstu IV.1) – czytając, głosem stara się wyrazić wymowę tekstu IV.1) – czytając, pamięta o odpowiedniej artykulacji i intonacji oraz o właściwym tempie i poprawnym stosowaniu pauz IV.1) – czytając, zwraca uwagę na właściwą dykcję IV.1) – nazywa swoje reakcje czytelnicze (wrażenia, emocje) II.4.1) – wyodrębnia obrazy poetyckie I.1.1) – zna i rozpoznaje w tekście poetyckim: porównanie, zdrobnienie I.1.4) – objaśnia funkcję środków poetyckich w tekście I.1.4) – rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź poetycką: wers, rym, strofę, refren I.1.6)

		<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: rytm, wers, rym, strofa, refren. I.1.6) – wskazuje rymy I.1.6) – wskazuje refren i określa jego funkcję I.1.6) – określa nastrój wiersza I.1.14), I.1.1) – charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu I.1.9) – opowiada o uczuciach wyrażonych przez osobę mówiącą w wierszu I.1.9) – określa tematykę i problematykę utworu. I.1.12) – rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe hymnu I.1.3) – objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach I.1.15) – przedstawia własne rozumienie utworu I.1.17) – uzasadnia własne rozumienie utworu I.1.17) – wykorzystuje do interpretacji tekstów własne doświadczenia I.1.18) – wykorzystuje do interpretacji tekstów elementy wiedzy o kulturze I.1.18) – wskazuje wartości w utworze I.1.20)
I. Kształcenie literackie i kulturowe 2. Odbiór tekstów kultury		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe; dzieła teatralne, filmowe,	<ul style="list-style-type: none"> – komiks – film – teatr – malarstwo – filmowa (ekranizacja), 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta sprawnie (płynnie) IV.1) – czyta ze zrozumieniem IV.1) – słucha uważnie, ze skupieniem IV.1) – ogląda uważnie, ze skupieniem IV.1) – odróżnia literaturę piękną od innych tekstów pisanych I.2.8)

<p>muzyczne, plastyczne, przekazy audiowizualne, programy radiowe</p>	<p>sceniczna adaptacja tekstu literackiego – przekład intersemiotyczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny, reklamowy I.2.1) – odszukuje w tekście informacje podane wprost (odbiera tekst na poziomie dosłownym) I.2.2) – odczytuje informacje wyrażone pośrednio (ukryte, przenośne) I.2.2) – odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych I.2.5) – dostrzega relacje między częściami wypowiedzi I.2.4) – określa tematykę tekstu I.2.3) – określa główną myśl tekstu I.2.3) – dostrzega różnicę między tekstami kultury werbalnymi i niewerbalnymi I.2.8) – porównuje teksty kultury w celu wskazania podobieństw i różnic odnoszących się do treści i formy I.2.8) – nazywa autora tekstu kultury (np. pisarz, reżyser, malarz, rzeźbiarz, kompozytor) I.2.8) – wskazuje różnice między literaturą piękną a przekazami ikonicznymi, muzycznymi, filmowymi, teatralnymi I.2.8) – rozumie specyfikę komiksu I.2.7) – wymienia wyróżniki komiksu I.2.7) – dostrzega w tekstach elementy dziedzictwa kulturowego I.2.8) – odczytuje wartości wpisane w teksty kultury I.2.8) – rozpoznaje środki wyrazu charakterystyczne dla różnych dziedzin kultury i sztuki I.2.8) – rozumie pojęcia i terminy związane
---	--	---

		<p>z przekazami ikonicznymi I.2.8)</p> <ul style="list-style-type: none"> – odczytuje ogólny sens tekstu kultury I.2.3) – odczytuje zasady etyczne obecne w różnych tekstach kultury I.1.20) – świadomie i z uwagą odbiera film I.2.13) – rozumie pojęcia: adaptacja, ekranizacja I.2.10) – wyodrębnia elementy dzieła filmowego (scenariusz, reżyseria, gra aktorska, muzyka). I.2.9) – wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych: filmu I.2.9) – wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka) I.2.9) – dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstu (rysunek, drama, spektakl teatralny) I.2.12)
--	--	---

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego

Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<p>rzeczownik</p> <ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – odmiana przez liczby – odmiana przez przypadki – rodzaj rzeczownika: męski, żeński, nijaki – podział na rzeczowniki własne i pospolite – związek rzeczownika z innymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy odmienne: rzeczownik II.1.1) – odróżnia rzeczowniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań II.1.2) – wskazuje rzeczowniki w tekście II.1.1) – tworzy formy liczby pojedynczej i mnogiej rzeczownika. II.1.4) – zna nazwy i pytania przypadków II.1.4) – odmienia rzeczowniki przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej II.1.4), II.1.6)

	<ul style="list-style-type: none"> – określa rodzaj rzeczownika II.1.4) – podaje przykłady rzeczowników w różnych rodzajach II.1.4) – dzieli rzeczowniki na własne i pospolite II.1.1) – dostrzega i określa związek rzeczownika z innymi wyrazami II.1.10)
<p>przymiotnik</p> <ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – odmiana przez przypadki – odmiana przez liczby – odmiana przez rodzaje: męski, żeński, nijaki, męskoosobowy, niemęskoosobowy – związek przymiotnika z innymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy odmienne: przymiotnik II.1.1) – odróżnia przymiotniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań II.1.2) – wskazuje przymiotniki w tekście II.1.1) – tworzy formy liczby pojedynczej i mnogiej przymiotników II.1.4) – odmienia przymiotniki przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej II.1.4), II.1.6) – określa rodzaj przymiotnika II.1.4) – podaje przykłady przymiotników w różnych rodzajach II.1.4) – dostrzega i określa związek przymiotnika z innymi wyrazami II.1.10)
<p>czasownik</p> <ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – liczba pojedyncza i mnoga – odmiana przez osoby – rodzaj czasownika: męski, żeński, nijaki, męskoosobowy, niemęskoosobowy – forma czasu: czas przeszły, teraźniejszy, przyszły (prosty i złożony) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy odmienne: czasownik II.1.1) – odróżnia czasowniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań II.1.2) – wskazuje czasowniki w tekście II.1.1) – tworzy formy liczby pojedynczej i mnogiej czasowników II.1.4) – zna nazwy osób czasownika II.1.4) – odmienia czasownik przez osoby w liczbie pojedynczej i mnogiej II.1.4), II.1.6) – określa rodzaj czasownika II.1.4)

<ul style="list-style-type: none"> – forma osobowa i bezosobowa – bezokolicznik – odmiana czasowników typu <i>umiem, rozumiem</i> – związek czasownika z innymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i tworzy formy czasu czasownika: czas przeszły, teraźniejszy, przyszły II.1.4), II.1.6) – rozróżnia czas przyszły prosty i złożony czasownika II.1.4) – rozróżnia formy osobowe i bezosobowe czasownika II.1.4) – rozpoznaje bezokolicznik jako formę bezosobową II.1.3) – tworzy formy osobowe od bezokoliczników II.1.3) – poprawnie używa form czasowników typu: <i>wziąć, umieć, zacząć, rozumieć, iść</i> II.1.6) – dostrzega i określa związek czasownika z innymi wyrazami II.1.10)
<ul style="list-style-type: none"> przysłówek – znaczenie – przysłówki odprzymiotnikowe i pozostałe – związek przysłówka z czasownikiem 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy nieodmienne: przysłówek II.1.1) – odróżnia przysłówki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań II.1.2) – wskazuje przysłówki w tekście II.1.1) – rozpoznaje przysłówki utworzone od przymiotników II.1.1) – tworzy przysłówki od przymiotników II.1.2) – dostrzega związek przysłówka z czasownikiem i innymi wyrazami II.1.10)
<ul style="list-style-type: none"> wypowiedzenie – wypowiedzenie – zdanie – zdanie / wypowiedzenie oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe – równoważnik zdania – główne części zdania: podmiot i orzeczenie – określenia – grupa podmiotu, grupa orzeczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest wypowiedzenie II.1.11) – wyjaśnia, czym jest zdanie II.1.12) – rozróżnia typy zdań / wypowiedzeń ze względu na cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające, rozkazujące II.1.11) – rozumie, czym jest zdanie / wypowiedzenie wykrzyknikowe II.1.11) – tworzy zdania ze względu na cel wypowiedzi II.1.11) – wyjaśnia, czym jest równoważnik zdania II.1.12) – odróżnia zdania od równoważników zdań II.1.12) – rozpoznaje w tekście zdania II.1.12) – wskazuje w tekście równoważniki zdań II.1.12) – tworzy zdania i równoważniki zdań II.1.12)

<ul style="list-style-type: none"> – związki wyrazowe w zdaniu – wyraz nadrzędny i podrzędny 	<ul style="list-style-type: none"> – przekształca zdania w równoważniki zdań II.1.13) – przekształca równoważniki zdań w zdania II.1.13) – analizuje strukturę zdania pojedynczego II.1.8) – określa funkcje składniowe poszczególnych części mowy II.1.8) – wskazuje w zdaniu podmiot i orzeczenie II.1.8) – wskazuje określenia II.1.8) – wskazuje związki wyrazowe w zdaniu II.1.10) – oddziela grupę podmiotu od grupy orzeczenia II.1.10)
--	--

II. Kształcenie językowe

2. Zróżnicowanie języka

Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty kultury: – utwory poetyckie i prozatorskie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca) – teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe	<ul style="list-style-type: none"> – cel wypowiedzi – synonim – wyrazy wieloznaczne – spójność formalna i semantyczna tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje cel wypowiedzi II.2.7) – dostosowuje sposób wyrażania do zamierzonego celu wypowiedzi II.2.7) – mówi ze świadomością celu (np. pyta i odpowiada, potwierdza i zaprzecza, poleca i prosi, zachęca i zniechęca, odmawia i zgadza się, wita i żegna, zaprasza, przyrzeka, obiecuje, przeprasza, współczuje, żartuje, wątpi, informuje, wyjaśnia, dziękuje, życzy) II.2.7) – rozróżnia synonimy II.2.8) – poprawnie używa synonimów II.2.8) – rozumie funkcje synonimów w tekście II.2.8) – wykorzystuje synonimy do tworzenia własnych wypowiedzi II.2.8) – rozpoznaje w tekście / wypowiedzi wyrazy wieloznaczne II.2.4) – rozumie znaczenie wyrazów wieloznacznych w tekście II.2.4)

		<ul style="list-style-type: none"> – świadomie wykorzystuje wyrazy wieloznaczne do tworzenia własnych wypowiedzi II.2.4) – zna i stosuje zasady spójności formalnej i semantycznej tekstu II.2.9)
II. Kształcenie językowe 3. Komunikacja językowa i kultura języka		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – teksty kultury – wypowiedzi ustne 	<ul style="list-style-type: none"> – sytuacja komunikacyjna – komunikat – nadawca – odbiorca – niewerbalne środki komunikacji – głoska – litera – sylaba 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje tekst jako komunikat II.3.1) – słucha uważnie i ze skupieniem różnego typu komunikatów II.3.1) – identyfikuje nadawcę wypowiedzi II.3.2) – rozumienie wypowiedzi nadawcy wyraża rzeczowymi pytaniami II.3.2), II.3.3) – charakteryzuje nadawcę na podstawie jego wypowiedzi II.3.2), II.3.3) – dostrzega emocje mówiącego wyrażone werbalnie i niewerbalnie II.3.4) – identyfikuje odbiorcę wypowiedzi II.3.2) – odpowiada poprawnie na zadane pytania II.3.3) – określa sytuację komunikacyjną II.3.3) – rozumie wpływ sytuacji komunikacyjnej na kształt wypowiedzi II.3.3) – rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała) II.3.4) – świadomie posługuje się mimiką, gestykulacją, postawą ciała II.3.4) – ocenia i wartościuje usłyszane wypowiedzi II.3.3)

		<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcie głoska II.3.5) – rozumie pojęcie litera II.3.5) – rozumie różnicę między głoską a literą II.3.5) – rozróżnia samogłoski i spółgłoski II.3.5) – zna alfabet II.3.5) – porządkuje wyrazy w kolejności alfabetycznej II.3.5) – rozumie, czym jest sylaba II.3.5) – dzieli wyrazy na sylaby II.3.5) – dzieli poprawnie wyrazy przy przenoszeniu II.3.5)
II. Kształcenie językowe 4. Ortografia i interpunkcja		
Zagadnienia ortograficzne i interpunkcyjne	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
<p>wielka litera</p> <p>– pisownia nazw własnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje wielką literą wyrazy na początku zdań II.4.1) – zapisuje wielką literą imiona ludzi, zwierząt i postaci literackich II.4.1) – zapisuje wielką literą nazwiska, przezwiska, pseudonimy, przydomki II.4.1) – zapisuje wielką literą nazwy kontynentów, państw, regionów, miast, wsi, osiedli II.4.1) – zapisuje wielką literą nazwy gór, nizin, wyżyn, rzek, jezior, mórz, oceanów II.4.1) – zapisuje wielką literą tytuły utworów literackich II.4.1) – zapisuje wielką literą nazwy świąt II.4.1) 	
<p><i>ó i u</i></p> <p>– <i>ó</i> wymienne i niewymienne</p> <p>– zakończenia <i>-ów, -ówka, -ówna</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni wyrazów z <i>ó i u</i> II.4.1) – uzasadnia pisownię wyrazu z <i>ó</i> wymianą na <i>o, e</i> lub <i>a</i> w innej formie wyrazu lub w wyrazie pokrewnym II.4.1) 	

<ul style="list-style-type: none"> – ó na początku wyrazów (wyjątki) – u w zakończeniach typu: <i>-un, -unek, -us</i> – u w zakończeniach wyrazów zdrabniających i spieszających – u w zakończeniach czasowników 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje ó w zakończeniach rzeczowników <i>-ów, -ówka, -ówna</i> II.4.1) – zapisuje poprawnie wyjątki: <i>zasuwka, wsuwka, skuwka</i> II.4.1) – zapisuje ó na początku wyrazów: <i>ósemka, ósmy, ósmoklasista, ów, ówczesny, ówdzie</i> II.4.1) – zapisuje poprawnie najczęściej używane wyrazy z ó niewymiennym II.4.1) – nie zapisuje ó na końcu wyrazów II.4.1) – zapisuje u na początku i w środku wyrazów II.4.1) – zapisuje u w zakończeniach typu: <i>-un, -ulec, -uch, -unek, -us</i> II.4.1) – zapisuje u w zakończeniach wyrazów zdrabniających i spieszających typu: <i>-uchna, -utki, -uszek, -uś, -unia</i> II.4.1) – zapisuje u w zakończeniach typu: <i>-uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują</i> czasowników czasu teraźniejszego i form rozkazujących mimo wymiany na o II.4.1)
<p style="text-align: center;"><i>rz i ż</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>rz i ż</i> wymienne i niewymienne – <i>rz</i> w zakończeniach rzeczowników rodzaju męskiego – <i>rz</i> po spółgłoskach (wyjątki) – <i>ż</i> w zakończeniach rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni wyrazów z <i>rz i ż</i> II.4.1) – uzasadnia pisownię wyrazu z <i>rz</i> wymianą na <i>r</i> w innej formie wyrazu lub w wyrazie pokrewnym II.4.1) – zapisuje <i>rz</i> w zakończeniach typu: <i>-arz, -erz, -mierz, -mistrz</i> II.4.1) – zapisuje <i>rz</i> po spółgłoskach: <i>p, b, t, d, g, ch, j, k, w</i> II.4.1) – zapisuje poprawnie wyjątki: <i>pszenica, pszczoła, kształt, wszystko, wszędzie, obszar, zawsze, wszak, wykształcenie</i> II.4.1) – zapisuje poprawnie najczęściej używane wyrazy z <i>rz i ż</i> niewymiennym II.4.1) – uzasadnia pisownię wyrazu z <i>ż</i> wymianą na: <i>g, dz, h, s, z, ź</i> w innej formie wyrazu lub w wyrazie pokrewnym II.4.1)

	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje <i>ż</i> w zapożyczonych rzeczownikach rodzaju męskiego zakończonych na <i>-aż, -eż</i> II.4.1) – zapisuje <i>ż</i> w rzeczownikach rodzaju żeńskiego zakończonych na <i>-aż, -eż</i> II.4.1)
<p style="text-align: center;"><i>ch i h</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>ch i h</i> wymienne i niewymienne – <i>ch</i> na końcu wyrazów – <i>ch</i> po spółgłosce <i>s</i> – <i>h</i> po spółgłosce <i>z</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni wyrazów z <i>ch i h</i> II.4.1) – uzasadnia pisownię wyrazu z <i>ch</i> wymianą na <i>sz</i> w innej formie wyrazu lub w wyrazie pokrewnym II.4.1) – zapisuje poprawnie <i>ch</i> na końcu wyrazów II.4.1) – zapisuje <i>ch</i> po spółgłosce <i>s</i> II.4.1) – zapisuje poprawnie najczęściej używane wyrazy z <i>ch i h</i> niewymiennym II.4.1) – uzasadnia pisownię wyrazu z <i>h</i> wymianą na <i>g, ż</i> lub <i>z</i> w innej formie wyrazu lub w wyrazie pokrewnym II.4.1) – zapisuje <i>h</i> po spółgłosce <i>z</i> II.4.1)
przymiotniki złożone	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni przymiotników złożonych II.4.1) – zapisuje z łącznikiem przymiotniki złożone z dwóch członów o jednakowo ważnym znaczeniu II.4.1) – zapisuje łącznie przymiotniki złożone z dwu członów o nierównorzędnym znaczeniu II.4.1)
formy czasu przeszłego	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni form czasu przeszłego czasowników typu <i>wziąć, zacząć</i> II.4.1) – zapisuje <i>ł</i> przed <i>q</i> i <i>ę</i> w formach czasu przeszłego czasownika pomimo wymowy jak <i>o</i> i <i>e</i> II.4.1)
znaki interpunkcyjne	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawnie znaki interpunkcyjne w zdaniach oznajmujących, pytających, rozkazujących oraz wykrzyknikowych II.4.2) – rozdziela przecinkiem równorzędne części zdania w zdaniu pojedynczym II.4.2) – stosuje przecinek przy wyliczeniach II.4.2)
– stosowanie: kropki, przecinka, znaku zapytania, wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka	

	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje dialog poprawny pod względem interpunkcji II.4.2), III.2.1) – stosuje cudzysłów w zapisie tytułów utworów II.4.2) – stosuje dwukropek przy wyliczaniu II.4.2) – stosuje przecinek przed powtarzającym się spójnikiem II.4.2) 	
III. Tworzenie wypowiedzi 1. Elementy retoryki		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – teksty pisane – wypowiedzi ustne 	<ul style="list-style-type: none"> – dialog (rozmowa) – fakt – selekcja informacji – akapit 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w rozmowie na zadany temat III.1.1) – nawiązuje dialog z drugim człowiekiem III.1.1) – mówi do rzeczywistych i wyobrażonych słuchaczy III.1.1) – mówi wyraźnie, z właściwą artykulacją III.1.1) – mówi płynnie III.1.1) – dba o kompozycję wypowiedzi III.1.3) – wprowadza do wypowiedzi pauzę III.1.1) – stosuje odpowiednią intonację III.1.1) – poprawnie akcentuje wyrazy III.1.1) – prezentuje własne zdanie III.1.1), III.1.2) – uzasadnia własne zdanie III.1.1), III.1.2) – posługuje się poprawnie różnymi formami językowymi III.1.3) – używa poprawnych znaczeniowo i składniowo wypowiedzeń III.1.3) – wydziela części składowe rozmowy III.1.1) – wydziela sygnały konstrukcyjne wzmacniające więź między uczestnikami dialogu III.1.1)

		<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia części tekstu zgodnie z jego strukturą III.1.1) – dokonuje selekcji informacji III.1.4) – tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź III.1.3) – tworzy spójną kilkuzdaniową wypowiedź na tematy związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury III.1.3) – stosuje kompozycję odpowiednią do danej formy gatunkowej III.1.3) – zachowuje właściwy układ graficzny tekstu zgodny z wymogami danej formy gatunkowej III.1.3) – tworzy teksty logiczne pod względem treści III.1.3) – rozumie rolę akapitów w tworzeniu całości myślowej wypowiedzi III.1.5) – zna zasady budowania akapitów III.1.5) – wydziela akapity III.1.5)
--	--	--

III. Tworzenie wypowiedzi

2. Mówienie i pisanie

Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – dialog – plan odtwórczy – recytacja – formy wypowiedzi: <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie (opowiadanie odtwórcze, opowiadanie twórcze) – opis przedmiotu 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia specyfikę tekstu pisanego od tekstu mówionego. III.2.1), III.2.2), III.2.5) – pisze czytelnie (wyraźnie) III.2.1) – dba o estetykę zapisu III.2.1) – dostosowuje zapis do formy wypowiedzi III.2.1) – zachowuje właściwy układ graficzny tekstu zgodny z wymogami danej formy gatunkowej III.2.1) – wydziela akapity III.2.1)

<ul style="list-style-type: none"> – list prywatny – zaproszenie – życzenia – tekst o charakterze argumentacyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje odpowiednią kompozycję tekstu III.2.1) – wyróżnia części tekstu zgodnie z jego strukturą III.2.1) – tworzy teksty logiczne pod względem treści III.2.1) – pisze na podany temat III.2.1) – dba o spójność wypowiedzi III.2.1) – pisze na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury III.2.1) – wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach III.2.9) – stosuje wyrazy nacechowane stylistycznie III.2.9) – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie odtwórcze III.2.1), III.2.7) – opowiadanie twórcze III.2.1), III.2.7) – list prywatny III.2.1) – opis przedmiotu III.2.1) – zaproszenie III.2.1) – zapisuje dialog III.2.1) – zna i odpowiednio stosuje zasady obowiązujące przy zapisie dialogu III.2.1) – sporządza ramowy i szczegółowy plan odtwórczy III.2.3) – redaguje życzenia III.2.1) – tworzy opowiadania związane z treścią utworu III.2.7) – redaguje opowiadanie o dalszych losach bohatera III.2.7) – komponuje początek i zakończenie opowiadania na podstawie fragmentu tekstu III.2.7) – redaguje opowiadanie na podstawie ilustracji III.2.7) – tworzy teksty o charakterze argumentacyjnym III.2.1) – opowiada o przeczytanym tekście III.2.5) – recytuje / wygłasza z pamięci teksty poetyckie / fragmenty
---	--

	<p>prozy III.2.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wygłasza kwestie w przedstawieniu klasowym / szkolnym III.2.2) – wprowadza do wypowiedzi pauzę III.2.2) – stosuje odpowiednią intonację III.2.2) – recytuje z odpowiednią dykcją III.2.2) – recytuje z odpowiednim napięciem emocjonalnym III.2.2) – poprawnie akcentuje wyrazy III.2.2) – rozumie recytowane / wygłaszane teksty III.2.2)
<p>IV. Samokształcenie</p> <p>Uczeń:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – czyta głośno (sprawnie, płynnie, wyraźnie, wyraziście) IV.1) – czyta cicho ze zrozumieniem (sprawnie, płynnie) IV.1) – wskazuje podstawowe źródła informacji IV.3) – korzysta ze słownika ortograficznego języka polskiego IV.5) – korzysta ze słownika języka polskiego IV.5) – korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych (synonimów) IV.5) – korzysta ze słownika wyrazów obcych IV.5) – korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach IV.3) – gromadzi informacje / wiadomości wokół określonego tematu IV.3) – zapisuje pozyskane informacje IV.2) – dokonuje uogólnień na podstawie zebranych informacji IV.2) – zna zasady korzystania z zasobów bibliotecznych IV.4) – stosuje w praktyce zasady korzystania z zasobów bibliotecznych IV.4) – korzysta z biblioteki szkolnej / wiejskiej / miejskiej / gminnej / powiatowej / wojewódzkiej. IV.4) – korzysta z zasobów bibliotecznych <i>on-line</i> IV.4) – wybiera interesujące propozycje spośród oferty mediów (np. repertuar kin, program TV), kierując się krytycznym podejściem do oferty i rozpoznaniem zawartych w niej wartości IV.7) 	

KLASA V		
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
1. Czytanie utworów literackich		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
utwory prozatorskie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – narracja pierwszoosobowa, trzecioosobowa – bajka – przypowieść – mit – punkt kulminacyjny – morał 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – odróżnia narrację pierwszoosobową od trzecioosobowej I.1.10) – określa funkcję narracji w utworze I.1.10) – rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe: bajki, przypowieści, mitu I.1.3) – omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu: tytułu, punktu kulminacyjnego I.1.5) – omawia funkcję morału I.1.3)
utwory poetyckie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyraz dźwiękonaśladowczy – epitet – uosobienie – powtórzenie 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna i rozpoznaje w tekście poetyckim: wyraz dźwiękonaśladowczy, epitet, uosobienie, powtórzenie I.1.4) – objaśnia funkcję epitetu, uosobienia, wyrazu dźwiękonaśladowczego, powtórzenia w tekście poetyckim I.1.4)
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
2. Odbiór tekstów kultury		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe,	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – gatunki filmowe 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia podstawowe gatunki filmowe I.2.8), I.2.9), I.2.10) – wymienia podstawowe wyróżniki

AUTOR: Andrzej Surdej

dzieła teatralne, muzyczne, plastyczne, przekazy audiowizualne, programy radiowe		poszczególnych gatunków filmowych I.2.8), I.2.9), I.2.10)
II. Kształcenie językowe		
1. Gramatyka języka polskiego		
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
rzeczownik jak w klasie IV	jak w klasie IV	
przymiotnik jak w klasie IV, a ponadto – stopniowanie – stopień – rodzaj stopniowania	jak w klasie IV, a ponadto – odróżnia przymiotniki, które się stopniują, od niepodlegających stopniowaniu II.1.7) – stopniuje przymiotniki II.1.7) – określa stopień (równy, wyższy, najwyższy) II.1.7) – określa rodzaj stopniowania (proste, opisowe, nieregularne). II.1.7)	
czasownik jak w klasie IV, a ponadto – czasowniki dokonane i niedokonane – tryby czasownika – bezosobowe formy czasownika zakończone na <i>-no, -to</i> – konstrukcje z <i>się</i>	jak w klasie IV, a ponadto – odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych II.1.5) – rozróżnia tryby czasownika: oznajmujący, przypuszczający, rozkazujący II.1.4) – tworzy formy czasowników w różnych trybach II.1.4) – rozpoznaje bezosobowe formy czasownika zakończone na <i>-no, -to</i> II.1.3) – przekształca bezosobowe formy czasownika zakończone na <i>-no, -to</i> na formy osobowe II.1.3) – przekształca formy osobowe na bezosobowe formy czasownika zakończone na <i>-no, -to</i> II.1.3) – rozpoznaje konstrukcję z <i>się</i> II.1.3)	

AUTOR: Andrzej Surdej

	<ul style="list-style-type: none"> – określa funkcję bezosobowych form czasownika zakończonych na <i>-no, -to</i> w tekście II.1.3) – określa funkcję konstrukcji z <i>się</i> w tekście II.1.3)
<p>przysłówek</p> <p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – stopniowanie – stopień – rodzaj stopniowania 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – odróżnia przysłówki, które się stopniają, od niepodlegających stopniowaniu II.1.7) – stopniuje przysłówki II.1.7) – określa stopień (równy, wyższy, najwyższy) II.1.7) – określa rodzaj stopniowania (proste, opisowe, nieregularne). II.1.7)
<p>liczebnik</p> <ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – rodzaje liczebników: główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe – odmiana liczebników 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy odmienne: liczebnik II.1.1) – odróżnia liczebniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań II.1.2) – wskazuje liczebniki w tekście II.1.1) – rozróżnia podstawowe rodzaje liczebników: główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe, nieokreślone II.1.1) – tworzy różne rodzaje liczebników II.1.1) – odmienia liczebnik przez przypadki II.1.4) – dostrzega związek liczebnika z rzeczownikiem II.1.10)
<p>przyimek</p> <ul style="list-style-type: none"> – nieodmienna część mowy – wyrażenie przyimkowe 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje podstawowe części mowy nieodmienne: przyimek II.1.1) – identyfikuje przyimki jako wyrazy oznaczające stosunki przestrzenne i czasowe II.1.1) – odróżnia przyimki od innych części mowy II.1.2) – rozpoznaje i wskazuje przyimki w tekście II.1.1) – wie, czym jest wyrażenie przyimkowe II.1.10) – tworzy wyrażenia przyimkowe II.1.10) – określa funkcje wyrażen przyimkowych II.1.10) – poprawnie używa przyimków II.1.10) – dostrzega związek przyimka z innymi częściami mowy

	II.1.10)	
<p>jak w klasie IV, a ponadto wypowiedzenie</p> <ul style="list-style-type: none"> – związki wyrazowe współrzędne i podrzędne – interpunkcja i spójniki w obrębie związków wyrazowych – rodzaje podmiotów – zdanie bezpodmiotowe – rodzaje orzeczeń: czasownikowe, imienne – określenia: przydawka, dopełnienie, okolicznik 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w zdaniu / wypowiedzeniu związki wyrazowe współrzędne i podrzędne II.1.10) – wskazuje wyraz nadrzędny i podrzędny w związku wyrazowym II.1.10) – zna i stosuje zasady dotyczące interpunkcji i stosowania spójników w obrębie związków wyrazowych II.1.10) – rozróżnia rodzaje podmiotów (np. gramatyczny, logiczny). II.1.8) – rozumie, czym jest zdanie bezpodmiotowe II.1.8) – wskazuje zdania bezpodmiotowe II.1.8) – układa zdania bezpodmiotowe II.1.8) – uzupełnia zdania o brakujące podmioty II.1.8) – wskazuje podmiot domyślny II.1.8) – rozróżnia orzeczenie czasownikowe i imienne II.1.8) – wie, w jaki sposób jest zbudowane orzeczenie imienne. II.1.8) – tworzy zdania z różnymi rodzajami podmiotów i orzeczeń. II.1.8) – rozróżnia i nazywa określenia: przydawkę, dopełnienie, okolicznik II.1.8) – rozwija zdania, dodając wskazane określenia II.1.8) 	
II. Kształcenie językowe 2. Zróżnicowanie języka		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<p>teksty kultury:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utwory poetyckie i prozatorskie (w tym lektura 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – język mówiony – język pisany 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa cechy języka mówionego i języka pisanego II.2.1)

<p>obowiązkowa i uzupełniająca)</p> <p>– teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe</p>	<p>– związek frazeologiczny</p>	<p>– odróżnia specyfikę tekstu pisanego od tekstu mówionego II.2.1)</p> <p>– rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi II.2.4)</p> <p>– rozpoznaje w tekście / wypowiedzi związki frazeologiczne II.2.5)</p> <p>– rozumie znaczenie związków frazeologicznych II.2.5)</p> <p>– dostrzega bogactwo związków frazeologicznych II.2.5)</p> <p>– poprawnie stosuje w wypowiedziach związki frazeologiczne II.2.5)</p>
<p>II. Kształcenie językowe</p> <p>3. Komunikacja językowa i kultura języka</p>		
<p>Material nauczania</p>	<p>Zagadnienia (pojęcia, terminy)</p>	<p>Przewidywane osiągnięcia Uczeń:</p>
<p>– teksty kultury</p> <p>– wypowiedzi ustne</p>	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <p>– akcent</p> <p>– etykieta językowa</p> <p>– intencja wypowiedzi</p> <p>– sytuacja komunikacyjna</p>	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <p>– rozumie pojęcie akcent II.3.5)</p> <p>– zna reguły akcentowania wyrazów II.3.5)</p> <p>– właściwie akcentuje wyrazy II.3.5)</p> <p>– wie, na czym polega akcent wyrazowy II.3.5)</p> <p>– zna wyjątki akcentowe II.3.5)</p> <p>– rozumie, na czym polega etykieta językowa II.3.7)</p> <p>– stosuje zasady etykiety językowej II.3.7)</p> <p>– używa w rozmowie zwrotów grzecznościowych II.3.7)</p> <p>– używa słów nacechowanych emocjonalnie II.3.7)</p> <p>– unika wulgaryzmów II.3.7)</p> <p>– umie ponosić odpowiedzialność za</p>

		<p>wypowiedziane słowa II.3.7)</p> <p>– podczas słuchania innych przestrzega zasad dobrego wychowania II.3.7)</p> <p>– właściwie reaguje na usłyszaną wypowiedź, tzn. rozumie intencję nadawcy i potrafi się do niej dostosować II.3.2)</p> <p>– potrafi określić sytuację komunikacyjną i dostosować do niej swoją wypowiedź II.3.3)</p>
II. Kształcenie językowe 4. Ortografia i interpunkcja		
Zagadnienia ortograficzne i interpunkcyjne	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
wielka litera jak w klasie IV	jak w klasie IV	
ó i u jak w klasie IV	jak w klasie IV	
rz i ż jak w klasie IV, a ponadto – stopień wyższy i najwyższy przymiotnika	jak w klasie IV, a ponadto – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące wyjątkowości pisowni stopnia wyższego i najwyższego przymiotników II.4.1)	
ch i h jak w klasie IV	jak w klasie IV	
przymiotniki złożone jak w klasie IV	jak w klasie IV	
-ji, -ii, -i – rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na -ja – rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na -ia	– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni -ji, -ii, -i w zakończeniach niektórych rzeczowników II.4.1) – zapisuje -i po samogłoskach w D., C., Ms. rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku na -ja II.4.1) – zapisuje -ji po s, z, c w D., C., Ms. rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku na -ja II.4.1)	

AUTOR: Andrzej Surdej

	<p>– zapisuje <i>-i</i> w wyrazach rodzimych po <i>p, b, f, w, m</i> w D., C., Ms. rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku na <i>-ia</i> II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>-ii</i> w wyrazach obcych po <i>p, b, f, w, m, t, d, r, l, k, g, ch</i> w D., C., Ms. rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych w mianowniku na <i>-ia</i> II.4.1)</p>
<p><i>em, en, om, on, q, ę</i></p> <p>– <i>q</i> i <i>ę</i> w wyrazach rodzimych</p> <p>– <i>ę</i> w M., B., W. lp rzeczowników</p> <p>– <i>q</i> i <i>ę</i> w B. lp i w N. lp rzeczowników i przymiotników</p> <p>– <i>ę</i> w zakończeniach czasowników</p> <p>– <i>q</i> i <i>ę</i> w zakończeniach czasu przeszłego</p> <p>– <i>q</i> na końcu czasowników</p> <p>– <i>om, on, em, en</i> w wyrazach obcego pochodzenia</p> <p>– <i>om, em</i> w zakończeniach rzeczowników</p>	<p>– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni wyrazów z <i>em, en, om, on, q, ę</i> II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>q</i> i <i>ę</i> w wyrazach rodzimych lub całkowicie spolszczonych II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>ę</i> w M., B., W. liczby pojedynczej niektórych rzeczowników rodzaju nijakiego II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>q</i> i <i>ę</i> w B. lp i w N. lp zakończeń rzeczowników i przymiotników II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>ę</i> w zakończeniach czasowników w 1. osobie liczby pojedynczej w czasie teraźniejszym II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>ę</i> w formie prostej czasu przyszłego II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>q</i> i <i>ę</i> w zakończeniach czasu przeszłego II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>q</i> na końcu czasowników w 3. osobie liczby mnogiej w czasie teraźniejszym II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>q</i> na końcu czasowników w 3. osobie liczby mnogiej form prostych czasu przyszłego II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>om, on, om, en</i> w wyrazach obcego pochodzenia II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>om</i> w zakończeniach rzeczowników w C. liczby mnogiej II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>em</i> w zakończeniach rzeczowników w N. liczby pojedynczej II.4.1)</p>
<p>– rozdzielna pisownia cząstki <i>by</i></p> <p>– łączna pisownia cząstki <i>by</i></p>	<p>– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni cząstki <i>by</i> II.4.1)</p> <p>– pisze rozdzielnie cząstkę <i>by</i> po czasownikach w formie</p>

	<p>niosobowej (bezokolicznikach, formach zakończonych na <i>-no, -to</i>) II.4.1</p> <p>– pisze rozdzielnie cząstkę <i>by</i> po wyrazach pełniących funkcję czasownika: <i>można by, niepodobna by, trzeba by, warto by, wolno by</i> II.4.1</p> <p>– pisze rozdzielnie cząstkę <i>by</i> po rzeczownikach, przymiotnikach, przysłówkach, liczebnikach II.4.1</p> <p>– pisze rozdzielnie cząstkę <i>by</i> po jej przeniesieniu przed czasownik II.4.1</p> <p>– pisze łącznie cząstkę <i>by</i> z czasownikami w formie osobowej II.4.1</p> <p>– pisze łącznie cząstkę <i>by</i> z niektórymi spójnikami: <i>aby, żeby, jeśliby, choćby, chociażby, gdyby, jeźliby</i> II.4.1</p>	
<p>przymyki, wyrażenia przymikowe, przymyki złożone</p>	<p>– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni przymików złożonych oraz wyrażen przymikowych II.4.1</p> <p>– zapisuje (zasadniczo) rozdzielnie przymiki z: rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami II.4.1</p> <p>– zapisuje łącznie najczęściej używane wyrażenia przymikowe, których pisownia została ustalona dłuższą tradycją II.4.1</p> <p>– zapisuje poprawnie przymyki złożone II.4.1</p>	
<p>znaki interpunkcyjne jak w klasie IV</p>	<p>jak w klasie IV</p>	
<p>III. Tworzenie wypowiedzi</p> <p>1. Elementy retoryki</p>		
<p>Material nauczania</p>	<p>Zagadnienia (pojęcia, terminy)</p>	<p>Przewidywane osiągnięcia Uczeń:</p>
<p>– teksty pisane – wypowiedzi ustne</p>	<p>jak w klasie IV, a ponadto – budowa akapitów</p>	<p>jak w klasie IV, a ponadto – zna zasady budowania akapitów III.1.5</p>

III. Tworzenie wypowiedzi	
2. Mówienie i pisanie	
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – opis obrazu – opis krajobrazu – opis zwierzęcia – opis postaci rzeczywistej i literackiej – sprawozdanie z wydarzenia – sprawozdanie z filmu – sprawozdanie ze spektaklu – ogłoszenie (zawiadomienie) – plan twórczy – współczesne formy komunikatów 	<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie twórcze z dialogiem III.2.1), III.2.9) – opowiadanie odtwórcze z dialogiem III.2.1), III.2.9) – sprawozdanie z wydarzenia (np. z wycieczki, z zawodów sportowych, z uroczystości szkolnej) III.2.1), III.2.9) – sprawozdanie z filmu III.2.1), III.2.9) – sprawozdanie ze spektaklu III.2.1), III.2.9) – opis zwierzęcia III.2.1), III.2.9) – opis krajobrazu III.2.1), III.2.9) – opis postaci rzeczywistej i literackiej III.2.1), III.2.9) – opis obrazu – ogłoszenie (zawiadomienie) – sporządza ramowy i szczegółowy plan twórczy III.2.3) – rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) III.2.6) – posługuje się odpowiednio współczesnymi formami komunikatów III.2.6) – zachowuje zasady etykiety językowej przy tworzeniu współczesnych form komunikatów III.2.6)
IV. Samokształcenie	
Uczeń:	
<p>jak w klasie IV, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – dokonuje selekcji zgromadzonych informacji IV.3) – podchodzi krytycznie do pozyskanych informacji IV.7) 	

- ocenia pozyskane informacje [IV.3\)](#)
- porządkuje i porównuje informacje z różnych źródeł [IV.3\)](#)
- stosuje różne formy zapisu pozyskanych informacji [IV.2\)](#)
- poznaje życie kulturalne swojego regionu [IV.8\)](#)

KLASA VI		
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
1. Czytanie utworów literackich		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
utwory prozatorskie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	jak w klasach IV i V, a ponadto – utwór fantastycznonaukowy – utwór <i>fantasy</i> – nowela – dziennik – powieść – odmiany powieści (obyczajowa, przygodowa, detektywistyczna) – podtytuł – motto – puenta – wątek główny – wątki poboczne – fabuła – akcja	jak w klasach IV i V, a ponadto – rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe: noweli, dziennika, powieści I.1.3) – podaje charakterystyczne cechy utworów fantastycznonaukowych i <i>fantasy</i> I.1.2) – rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe noweli, dziennika, powieści I.1.3) – rozpoznaje odmiany powieści (opowiadań), w tym powieść obyczajową, przygodową, detektywistyczną I.1.3) – omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu: podtytułu, motto, puenty I.1.5) – wyodrębnia wątki I.1.13) – omawia przebieg akcji I.1.5) – wskazuje wątek główny i wątki poboczne I.1.13) – omawia wątki utworu I.1.13) – objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach I.1.15)

utwory poetyckie (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	jak w klasach IV i V, a ponadto – podmiot liryczny – przenośnia – ożywienie – apostrofa – anafora – pytanie retoryczne – zgrubienie	jak w klasach IV i V, a ponadto – charakteryzuje podmiot liryczny I.1.9) – opowiada o uczuciach wyrażonych przez podmiot liryczny I.1.9) – zna i rozpoznaje w tekście poetyckim: przenośnię, ożywienie, apostrofę, anaforę, pytanie retoryczne, zdrobnienie, zgrubienie I.1.4) – objaśnia funkcję przenośni, ożywienia, apostrofy, anafory, pytania retorycznego, zgrubienia w tekście I.1.4)
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
2. Odbiór tekstów kultury		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe; dzieła teatralne, muzyczne, plastyczne, przekazy audiowizualne, programy radiowe	jak w klasach IV i V, a ponadto – fakt – opinia – cechy przekazów audiowizualnych – plan filmowy – audycja radiowa	jak w klasach IV i V, a ponadto – słucha uważnie i ze skupieniem audycji radiowych I.2.10) – ogląda uważnie i ze skupieniem programy informacyjne, rozrywkowe, koncerty I.2.9) , I.2.13) – rozumie, czym jest fakt i opinia I.2.6) – odróżnia informacje o faktach od opinii I.2.6) – wyodrębnia elementy dzieła telewizyjnego (np. scenariusz, reżyseria) I.2.9) – wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych: programu informacyjnego, programu rozrywkowego, koncertu I.2.9) – nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa) I.2.9)

		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest plan filmowy I.2.9) – rozróżnia rodzaje planów filmowych I.2.9) – wyjaśnia, czym jest adaptacja radiowa utworu I.2.10)
II. Kształcenie językowe		
1. Gramatyka języka polskiego		
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
<p>rzeczownik</p> <p style="padding-left: 40px;">jak w klasach IV i V,</p> <p style="padding-left: 80px;">a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – temat fleksyjny, końcówka – rzeczowniki konkretne i abstrakcyjne 	<p style="text-align: center;">jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – oddziela temat rzeczownika od końcówki II.1.4) – wskazuje i nazywa oboczności (samogłoskowe i spółgłoskowe) w tematach rzeczowników II.1.4) – rozróżnia rzeczowniki konkretne i abstrakcyjne II.1.1) 	
<p>przymiotnik</p> <p style="padding-left: 40px;">jak w klasach IV i V</p>	jak w klasach IV i V	
<p>czasownik</p> <p style="padding-left: 40px;">jak w klasach IV i V,</p> <p style="padding-left: 80px;">a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – strona czynna i bierna – czasowniki przechodnie i nieprzechodnie 	<p style="text-align: center;">jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia stronę czynną i bierną czasownika II.1.5) – przekształca formy strony czynnej czasowników na formy strony biernej II.1.5) – przekształca formy strony biernej czasowników na formy strony czynnej II.1.5) – używa form strony czynnej i biernej czasowników odpowiednio do celu i intencji wypowiedzi II.1.5) – rozumie, czym są czasowniki przechodnie i nieprzechodnie II.1.5) – wskazuje czasowniki przechodnie i nieprzechodnie II.1.5) 	
<p>przysłówek</p> <p style="padding-left: 40px;">jak w klasach IV i V</p>	jak w klasach IV i V	
<p>liczebnik</p> <p style="padding-left: 40px;">jak w klasach IV i V</p>	jak w klasach IV i V	

przyimek jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
zaimek – znaczenie – rodzaje zaimków – zaimki nieodmienne	– rozpoznaje podstawowe części mowy odmienne: zaimek II.1.1) – odróżnia zaimki od innych części mowy II.1.2) – rozpoznaje i wskazuje zaimki w tekście II.1.1) – rozróżnia zaimki: rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne II.1.1) – odmienia wybrane zaimki II.1.4) – rozróżnia zaimki nieodmienne II.1.4) – poprawnie stosuje krótkie i długie formy zaimków osobowych II.1.4)
partykuła – nieodmienna część mowy – rodzaj i funkcja partykuły – pisownia partykuły <i>by</i>	– rozpoznaje podstawowe części mowy nieodmienne: partykułę II.1.1) – identyfikuje partykuły jako niesamodzielne części mowy, które zmieniają znaczenia wyrazów lub zdań II.1.2) – rozróżnia rodzaje partykuł II.1.1) – stosuje partykuły w wypowiedzeniach II.1.1) – określa funkcję partykuły II.1.1) – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni partykuły <i>by</i> II.4.1)
wykrzyknik – nieodmienna część mowy – rodzaj i funkcja wykrzyknika	– rozpoznaje podstawowe części mowy nieodmienne: wykrzyknik II.1.1) – identyfikuje wykrzykniki jako niesamodzielne części mowy służące wyrażaniu silnych stanów uczuciowych oraz jako wyrazy służące do wydawania poleceń II.1.2) – stosuje wykrzykniki w wypowiedzeniach II.1.1) – określa funkcję wykrzykników II.1.1)
spójnik – nieodmienna część mowy	– rozpoznaje podstawowe części mowy nieodmienne: spójnik II.1.1)

<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje spójników – spójniki podrzędności 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje spójniki jako niesamodzielne części mowy służące łączeniu wyrazów w obrębie zdania oraz zdań składowych II.1.1) – odróżnia spójniki od innych części mowy II.1.2) – rozpoznaje i wskazuje spójniki w tekście II.1.1) – określa funkcję spójników w wypowiedzeniu pojedynczym II.1.1) – rozumie funkcję spójnika w wypowiedzeniu złożonym II.1.1) – rozróżnia rodzaje spójników (wskazywanie stosunków współrzędnych lub nadrzędno-podrzędnych) II.1.1) – wymienia spójniki, przed którymi nie stawia się przecinków II.1.1) 	
<p>wypowiedzenie</p> <p style="text-align: center;">jak w klasach IV i V,</p> <p style="text-align: center;">a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – wypowiedzenie / zdanie pojedyncze i złożone – zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie 	<p style="text-align: center;">jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – odróżnia zdania / wypowiedzenia pojedyncze od zdań złożonych II.1.12) – odróżnia zdania złożone współrzędnie od zdań złożonych podrzędnie II.1.12) – tworzy zdania złożone współrzędnie i podrzędnie II.1.12) – przekształca zdania złożone w pojedyncze II.1.13) – łączy zdania pojedyncze w złożone II.1.13) – rozumie funkcje poszczególnych zdań / wypowiedzeń II.1.12) 	
<p>II. Kształcenie językowe</p> <p>2. Zróżnicowanie języka</p>		
<p>Material nauczania</p>	<p>Zagadnienia (pojęcia, terminy)</p>	<p>Przewidywane osiągnięcia Uczeń:</p>
<p>teksty kultury:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utwory poetyckie i prozatorskie (w tym lektura 	<p>jak w klasach IV i V,</p> <p>a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – oficjalna i nieoficjalna odmiana 	<p>jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <ul style="list-style-type: none"> – posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny II.2.2) – dostosowuje sposób wyrażania się

<p>obowiązkowa i uzupełniająca)</p> <p>– teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe</p>	<p>polszczyzny</p> <p>– słownictwo neutralne i wartościujące</p> <p>– antonim</p>	<p>do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej II.2.2)</p> <p>– rozpoznaje w tekście / wypowiedzi słownictwo neutralne II.2.6)</p> <p>– rozumie funkcje słownictwa neutralnego w tekście II.2.6)</p> <p>– rozpoznaje w tekście / wypowiedzi słownictwo wartościujące II.2.6)</p> <p>– rozumie funkcje słownictwa wartościującego w tekście II.2.6)</p> <p>– rozróżnia antonimy II.2.8)</p> <p>– poprawnie używa antonimów. II.2.8)</p> <p>– rozumie funkcje antonimów w tekście II.2.8)</p> <p>– wykorzystuje antonimy przy tworzeniu własnych wypowiedzi II.2.8)</p>
---	---	---

II. Kształcenie językowe

3. Komunikacja językowa i kultura języka

Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<p>– teksty kultury</p> <p>– wypowiedzi ustne</p>	<p>jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <p>– typy komunikatów</p> <p>– intonacja</p>	<p>jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <p>– rozróżnia typy komunikatu: informacyjny, literacki, reklamowy, ikoniczny II.3.1)</p> <p>– dostrzega wywieranie presji (manipulowanie) za pomocą słownych komunikatów II.3.3)</p> <p>– rozumie, czym jest intonacja II.3.6)</p> <p>– stosuje intonację poprawną ze względu na cel wypowiedzi II.3.6)</p>

II. Kształcenie językowe	
4. Ortografia i interpunkcja	
Zagadnienia ortograficzne i interpunkcyjne	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
wielka litera jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
ó i u jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
rz i ź jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
ch i h jak w klasach IV i V, a ponadto – h w wyrazach obcego pochodzenia	jak w klasach IV i V, a ponadto – zapisuje h w wyrazach obcego pochodzenia rozpoczynających się częstkami <i>hipo-</i> , <i>hydro-</i> , <i>hiper-</i> , <i>homo-</i> , <i>helio-</i> II.4.1)
przymiotniki złożone jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
-ji, -ii, -i jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
em, en, om, on, q, ę jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
przyimki, wyrażenia przyimkowe, przyimki złożone jak w klasach IV i V	jak w klasach IV i V
zakończenia rzeczowników – rzeczowniki zakończone na -ctwo, -dztwo, -stwo	– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni rzeczowników zakończonych na -ctwo, -dztwo, -stwo II.4.1) – zapisuje -ctwo w zakończeniach rzeczowników będących nazwami pojęć, jeśli w zakończeniu tematu fleksyjnego

AUTOR: Andrzej Surdej

	<p>wyrazu, od którego pochodzi nazwa pojęcia, jest <i>t, c, ć, cz</i> lub <i>k</i> II.4.1)</p> <p>– zapisuje <i>-dztwo</i> w zakończeniach rzeczowników będących nazwami pojęć, jeśli w zakończeniu tematu fleksyjnego wyrazu, od którego pochodzi nazwa pojęcia, jest <i>d, dz</i> lub <i>dź</i> II.4.1)</p>
<i>e</i> ruchome	– wie, że w niektórych formach tego samego rzeczownika może występować lub zanikać <i>e</i> II.4.1)
liczebniki ułamkowe	<p>– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni liczebników ułamkowych II.4.1)</p> <p>– zapisuje rozdzielnie liczebniki <i>pół, półtora, ćwierć</i> z rzeczownikami w dopełniaczu II.4.1)</p> <p>– zapisuje łącznie liczebniki <i>pół, półtora, ćwierć</i> z rzeczownikami w mianowniku II.4.1)</p> <p>– zapisuje łącznie liczebniki <i>pół, półtora, ćwierć</i> z przymiotnikami II.4.1)</p>
daty	<p>– zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni dat II.4.1)</p> <p>– zna trzy sposoby zapisu poszczególnych składników daty II.4.1)</p> <p>– w zapisie słownym nazwy miesięcy używa w dopełniaczu II.4.1)</p> <p>– stosuje poprawną kolejność zapisywania składników pełnej daty II.4.1)</p>
znaki interpunkcyjne jak w klasach IV i V, a ponadto – stosowanie: nawiasu, średnika	<p>jak w klasach IV i V, a ponadto</p> <p>– rozdziela przecinkiem zdania (wypowiedzenia) składowe w zdaniu (wypowiedzeniu) złożonym II.4.2)</p> <p>– stosuje nawias przy wtrąceniach II.4.2)</p> <p>– poprawnie stosuje średnik II.4.2)</p>

III. Tworzenie wypowiedzi		
1. Elementy retoryki		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – teksty pisane – wypowiedzi ustne 	<ul style="list-style-type: none"> jak w klasie IV, a ponadto – argument – perswazja 	<ul style="list-style-type: none"> jak w klasie IV, a ponadto – rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów <u>III.1.2)</u> – rozróżnia argumenty odnoszące się do logiki <u>III.1.2)</u> – rozróżnia argumenty odnoszące się do emocji <u>III.1.2)</u> – rozróżnia i wskazuje środki perswazji <u>III.1.6)</u> – rozumie funkcje środków perswazji <u>III.1.6)</u>
III. Tworzenie wypowiedzi		
2. Mówienie i pisanie		
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
<ul style="list-style-type: none"> jak w klasach IV i V, a ponadto – list oficjalny – podziękowanie – dedykacja – opis przeżyć wewnętrznych – charakterystyka postaci rzeczywistej – charakterystyka bohatera literackiego – notatka – scenariusz filmowy 	<ul style="list-style-type: none"> jak w klasach IV i V, a ponadto – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie twórcze z elementami innych form wypowiedzi <u>III.2.1), III.2.9)</u> – opowiadanie odtwórcze z elementami innych form wypowiedzi <u>III.2.1), III.2.9)</u> – list oficjalny <u>III.2.1), III.2.9)</u> – charakterystyka postaci rzeczywistej <u>III.2.1), III.2.9)</u> – charakterystyka bohatera literackiego <u>III.2.1), III.2.9)</u> – opis przeżyć wewnętrznych <u>III.2.1), III.2.9)</u> – dedykacja <u>III.2.1), III.2.9)</u> 	

AUTOR: Andrzej Surdej

	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy proste notatki (np. w formie tabeli, wykresu). III.2.4), III.2.9) – redaguje podziękowania III.2.1), III.2.9) – redaguje scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki oraz własnych pomysłów III.2.8), III.2.9)
IV. Samokształcenie	
Uczeń:	
jak w klasach IV i V, a ponadto	
<ul style="list-style-type: none"> – korzysta ze słownika terminów literackich IV.5) – rozróżnia typy definicji słownikowych IV.6) – określa swoistość definicji słownikowych IV.6) – efektywnie posługuje się technologią informacyjną IV.9) – efektywnie korzysta z zasobów internetowych IV.9) – wykorzystuje technologię informacyjną i zasoby internetowe do prezentowania własnych zainteresowań IV.9) 	

Klasy VII–VII

KLASA VII		
Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–VI, a ponadto		
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
1. Czytanie utworów literackich		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
utwory prozatorskie, poetyckie i dramatyczne (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaj literacki – epika – liryka – dramat – gatunek – fraszka – tren 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rodzaje literackie: epikę, lirykę, dramat I.1.1) – określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów I.1.1) – przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju I.1.1) – rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu I.1.2)

AUTOR: Andrzej Surdej

	<ul style="list-style-type: none"> – ballada – komedia – tragedia – akt – scena – tekst główny – didaskalia – komizm – symbol – alegoria – wartość estetyczna – wartość uniwersalna – kontekst 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje wyróżniki gatunkowe: komedii, fraszki, trenu, ballady, tragedii I.1.2) – wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich I.1.2) – rozróżnia gatunki dramatu: komedię, tragedię I.1.2) – rozumie pojęcia związane z dramatem: akt, scena, tekst główny, didaskalia I.1.3) – wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia I.1.3) – zna pojęcie komizmu I.1.5) – rozróżnia rodzaje komizmu I.1.5) – określa funkcje komizmu w tekście I.1.5) – rozumie pojęcia: symbol, alegoria I.1.4) – rozpoznaje w tekście literackim symbol i alegorię I.1.4) – określa funkcje symbolu i alegorii w tekstach I.1.4) – podaje przykłady symboli, alegorii I.1.4) – wyjaśnia, czym jest wartość estetyczna I.1.8) – określa wartości estetyczne tekstów literackich I.1.8) – wyjaśnia, czym jest wartość uniwersalna I.1.9) – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi I.1.9) – dokonuje hierarchizacji wartości uniwersalnych I.1.9) – wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze
--	---	--

		<p><u>I.1.10)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest kontekst <u>I.1.11)</u> – rozróżnia konteksty: biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny <u>I.1.11)</u> – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty <u>I.1.11)</u> – recytuje utwór literacki w interpretacji zgodnej z jego tematem i stylem <u>I.1.12)</u>
<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe</p> <p>2. Odbiór tekstów kultury</p>		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<p>teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe, dzieła teatralne, muzyczne, plastyczne, przekazy audiowizualne, programy radiowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> – tekst publicystyczny – tekst popularnonaukowy – tekst naukowy – literatura piękna – artykuł 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia tekst publicystyczny, popularnonaukowy, naukowy <u>I.2.1)</u> – wyszukuje w tekście publicystycznym, popularnonaukowym, naukowym potrzebne informacje <u>I.2.1)</u> – cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego i naukowego <u>I.2.1)</u> – wie, czym jest literatura piękna <u>I.2.4)</u> – dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką <u>I.2.4)</u> – określa funkcje literatury naukowej, popularnonaukowej, publicystyki <u>I.2.4)</u> – porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie <u>I.2.2)</u> – podaje wyróżniki obrazu, grafiki <u>I.2.3)</u> – interpretuje dzieła sztuki: obraz, grafikę <u>I.2.3)</u>

		<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje artykuł I.2.5) – określa podstawowe cechy artykułu I.2.5) – określa wartości estetyczne tekstów kultury I.2.6) – wskazuje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych I.2.7)
II. Kształcenie językowe 1. Gramatyka języka polskiego		
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
czasownik – imiesłów – imiesłów przymiotnikowy – imiesłów przymiotnikowy czynny – imiesłów przymiotnikowy bierny – imiesłów przysłówkowy – imiesłów przysłówkowy współczesny – imiesłów przysłówkowy uprzedni	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje imiesłowy jako formy czasownika II.1.4) – wskazuje imiesłów przymiotnikowy II.1.4) – rozróżnia imiesłów przymiotnikowy czynny i bierny II.1.4) – poprawnie tworzy i stosuje imiesłów przymiotnikowy II.1.4) – poprawnie odmienia imiesłów przymiotnikowy II.1.4) – określa funkcję imiesłowu przymiotnikowego II.1.4) – wskazuje imiesłów przysłówkowy II.1.4) – rozróżnia imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni II.1.4) – poprawnie tworzy i stosuje imiesłów przysłówkowy II.1.4) – określa funkcję imiesłowu przysłówkowego II.1.4) 	

<p>wypowiedzenie</p> <ul style="list-style-type: none"> – rodzaje zdań złożonych współrzędnie – rodzaje zdań złożonych podrzędnie – imiesłowny równoważnik zdania – wypowiedzenie wielokrotnie złożone 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłączne, przeciwstawne, wynikowe) II.1.4, II.1.5) – rozpoznaje rodzaje zdań złożonych podrzędnie (z podrzędnym podmiotowym, orzecznikowym, przydawkowym, okolicznikowym, dopełnieniowym) II.1.4), II.1.5) – określa funkcję różnych typów zdań II.1.4), II.1.5) – poprawnie stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych II.1.4), II.1.5) – definiuje pojęcie imiesłowny równoważnik zdania II.1.4) – rozpoznaje wypowiedzenia zawierające imiesłowne równoważniki zdań II.1.4) – tworzy poprawnie wypowiedzenia z imiesłownym równoważnikiem zdania II.1.4) – określa funkcję imiesłownego równoważnika zdania II.1.4) – przekształca imiesłowny równoważnik zdania w zdanie złożone II.1.4) – przekształca zdanie złożone w imiesłowny równoważnik zdania II.1.4) – wskazuje wypowiedzenia wielokrotnie złożone II.1.5) – tworzy wypowiedzenia wielokrotnie złożone II.1.5) – analizuje budowę wypowiedzeń wielokrotnie złożonych II.1.5) – poprawnie stosuje interpunkcję w wypowiedzeniach wielokrotnie złożonych II.1.5)
<p>słowotwórstwo</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyraz podstawowy – wyraz pochodny – podstawa słowotwórcza 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: wyraz podstawowy, wyraz pochodny, podstawa słowotwórcza / temat słowotwórczy, formant, rodzina wyrazów, rdzeń, wyrazy pokrewne, parafraza słowotwórcza II.1.2) – rozpoznaje wyraz podstawowy II.1.2)

<ul style="list-style-type: none"> – temat słowotwórczy – formant – rodzina wyrazów – rdzeń – wyrazy pokrewne – parafraza słowotwórcza – wyrazy złożone 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje wyraz pochodny II.1.2) – tworzy wyraz pochodny II.1.2) – wskazuje w wyrazie pochodnym podstawę słowotwórczą / temat słowotwórczy i formant II.1.2) – rozróżnia rodzaje formantów: przedrostek, przyrostek, wrostek, formant zerowy II.1.2) – wskazuje wyrazy należące do tej samej rodziny II.1.2) – tworzy rodziny wyrazów II.1.2) – wskazuje rdzeń i rdzeń oboczny II.1.2) – nazywa rodzaj oboczności II.1.2) – odróżnia wyrazy pokrewne od wyrazów bliskoznacznych II.1.2) – wskazuje wyrazy złożone II.1.3) – tworzy wyrazy złożone II.1.3) – analizuje budowę wyrazów złożonych II.1.3) – rozróżnia: zestawienia, zrosty, złożenia II.1.3) – zna i stosuje w praktyce zasadę dotyczącą pisowni złożzeń z łącznikiem lub bez niego II.1.3) 	
<ul style="list-style-type: none"> – mowa zależna – mowa niezależna 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia mowę zależną od niezależnej II.1.6) – przekształca mowę zależną w niezależną II.1.6) – przekształca mowę niezależną w zależną II.1.6) – określa funkcje mowy zależnej i niezależnej II.1.6) – zna i stosuje w praktyce zasady interpunkcyjno-ortograficzne obowiązujące w mowie zależnej i niezależnej II.1.6) 	
II. Kształcenie językowe 2. Zróżnicowanie języka		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> teksty kultury: – utwory 	<ul style="list-style-type: none"> – skróty – skrótowce 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje skróty i skrótowce II.2.1) – tworzy skróty i skrótowce II.2.1)

<p>poetyckie, prozatorskie, dramatyczne (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca) – teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe</p>	<p>– homonim – środowiskowe odmiany języka – dialekt – gwara</p>	<p>– określa funkcje skrótów i skrótowców w tekście II.2.1) – odmienia skrótowce II.2.1) – poprawnie wymawia skrótowce II.2.1) – prawidłowo używa skrótowców w zdaniu II.2.1) – przestrzega zasad dotyczących pisowni skrótowców II.2.1) – rozróżnia: literowce, głoskowce, sylabowce, skrótowce mieszane II.2.1) – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące stawiania kropki po skrótach II.2.1) – rozumie pojęcie homonim II.2.4) – wskazuje homonimy w tekście II.2.4) – określa rolę homonimów w wypowiedzi II.2.4) – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni homonimów II.2.4) – dostrzega zróżnicowanie słownictwa II.2.1) – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe II.2.1) – wyróżnia środowiskowe odmiany języka II.2.5) – wyróżnia regionalne (terytorialne) odmiany języka: dialekt, gwara II.2.5) – wskazuje przyczyny zróżnicowania języka II.2.5) – dostrzega ograniczony zasięg języka środowiskowego II.2.5)</p>
---	--	--

II. Kształcenie językowe		
3. Komunikacja językowa i kultura języka		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – teksty kultury – wypowiedzi ustne 	<ul style="list-style-type: none"> – grzeczność językowa – norma językowa – błąd językowy 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, na czym polega grzeczność językowa II.3.1) – stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach II.3.1) – rozumie, czym jest norma językowa II.3.2) – rozróżnia rodzaje norm językowych: wzorcową, użytkową II.3.2) – stosuje normę językową stosownie do sytuacji komunikacyjnej II.3.2) – rozumie, na czym polega błąd językowy II.3.3) – unika błędów językowych w wypowiedziach II.3.3)
II. Kształcenie językowe		
4. Ortografia i interpunkcja		
Zagadnienia ortograficzne i interpunkcyjne	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
<ul style="list-style-type: none"> – rozdzielna pisownia partykuły <i>nie</i> z różnymi częściami mowy – łączna pisownia partykuły <i>nie</i> z różnymi częściami mowy 	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje w praktyce zasady dotyczące pisowni partykuły <i>nie</i> z różnymi częściami mowy II.4.4) – pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z osobowymi formami czasownika, z bezokolicznikami, z bezosobowymi formami czasowników zakończonymi na <i>-no</i>, <i>-to</i> II.4.4) – pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z wyrazami o znaczeniu czasownikowym: <i>nie brak</i>, <i>nie można</i>, <i>nie wolno</i>, <i>nie wiadomo</i>, <i>nie warto</i>, <i>nie trzeba</i>, <i>nie należy</i>, <i>nie potrzeba</i> II.4.4) 	

AUTOR: Andrzej Surdej

	<p>– pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym II.4.4)</p> <p>– pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z przysłówkami nie pochodzącymi od przymiotników II.4.4)</p> <p>– pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z liczebnikami, zaimkami II.4.4)</p> <p>– pisze rozdzielnie partykułę <i>nie</i> z imiesłowami przysłówkowymi II.4.4)</p> <p>– pisze łącznie partykułę <i>nie</i> z rzeczownikami II.4.4)</p> <p>– pisze łącznie partykułę <i>nie</i> z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu równym II.4.4)</p> <p>– pisze łącznie partykułę <i>nie</i> z przysłówkami utworzonymi od przymiotników II.4.4)</p> <p>– pisze łącznie partykułę <i>nie</i> z imiesłowami przymiotnikowymi II.4.4)</p>	
– pisownia wyrazów nieodmiennych	– zna i stosuje w praktyce zasady pisowni wyrazów nieodmiennych II.4.4)	
– wymiana głosek	– wykorzystuje przy zapisie wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych II.4.1)	
znaki interpunkcyjne – cudzysłów	– poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując cudzysłów II.4.2)	
III. Tworzenie wypowiedzi		
1. Elementy retoryki		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
– teksty pisane – wypowiedzi ustne	– środki retoryczne – akapit – teza – hipoteza – argument	– zna podstawowe środki retoryczne III.1.1) – funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne III.1.1) – rozumie oddziaływanie środków retorycznych na odbiorcę III.1.1)

AUTOR: Andrzej Surdej

	<p>– kontrargument</p>	<ul style="list-style-type: none"> – gromadzi materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi III.1.2) – porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi III.1.2) – redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi III.1.2) – tworzy wypowiedź, stosując kompozycję odpowiednią do danej formy gatunkowej III.1.3) – tworzy wypowiedź, stosując zasady spójności językowej między akapitami III.1.3) – rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych III.1.3) – stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych) III.1.3) – zna zasady dotyczące tworzenia tezy, hipotezy oraz argumentów III.1.4) – wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych III.1.4) – formułuje tezy i hipotezy III.1.4) – gromadzi argumenty i kontrargumenty III.1.4) – odróżnia przykład od argumentu III.1.5) – przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego III.1.6) – zgadza się z cudzymi poglądami III.1.7) – polemizuje z cudzymi poglądami, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.1.7)
--	------------------------	---

III. Tworzenie wypowiedzi	
2. Mówienie i pisanie	
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – recenzja – rozprawka – streszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: <ul style="list-style-type: none"> – recenzja książki III.2.1) – recenzja filmu III.2.1) – recenzja spektaklu teatralnego III.2.1) – rozprawka III.2.1) – podaje cechy gatunkowe rozprawki III.2.1) – formułuje tezy i hipotezy III.2.1) – gromadzi argumenty i kontrargumenty III.2.1) – określa rolę poszczególnych elementów w rozprawce. III.2.1) – posługuje się słownictwem i stylem charakterystycznym dla rozprawki III.2.1) – podejmuje próbę głosowej interpretacji recytowanych / wygłaszanych tekstów III.2.4) – formułuje pytania do tekstu III.2.3) – skraca teksty III.2.2) – rozbudowuje teksty III.2.2) – streszcza teksty III.2.2)
IV. Samokształcenie	
Uczeń:	
<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział w życiu kulturalnym swojego regionu IV.3) – rzetelnie korzysta z informacji IV.1) – rozwija swoje uzdolnienia IV.2) – rozwija swoje zainteresowania IV.2) – uczestniczy w projektach edukacyjnych (np. tworzy różnorodne prezentacje, projekty wystaw, realizuje krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych) IV.4) 	

- pogłębia swoją wiedzę przedmiotową [IV.5\)](#)
- uczestniczy w konkursach / olimpiadach przedmiotowych [IV.5\)](#)
- prezentuje wyniki swojej samodzielnej pracy [IV.6\)](#)
- uczy się systematycznie [IV.7\)](#)

KLASA VIII		
Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–VII, a ponadto		
I. Kształcenie literackie i kulturowe		
1. Czytanie utworów literackich		
Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
utwory prozatorskie, poetyckie i dramatyczne (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca)	jak w klasie VII, a ponadto – pamiętnik – sonet – pieśń – epopeja – neologizm – eufemizm – porównanie homeryckie – inwokacja – ironia – problematyka egzystencjonalna	jak w klasie VII, a ponadto – podaje wyróżniki gatunkowe: pamiętnika, sonetu, pieśni, epopei I.1.2) – rozumie pojęcia: neologizm, eufemizm, porównanie homeryckie, inwokacja I.1.4) – rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, eufemizm, porównanie homeryckie, inwokację I.1.4) – określa funkcje neologizmu, eufemizmu, porównania, inwokacji w tekstach I.1.4) – podaje przykłady neologizmów, eufemizmów I.1.4) – zna pojęcie ironii I.1.6) – rozpoznaje ironię w tekstach I.1.6) – określa funkcje ironii w tekstach I.1.6) – określa problematykę egzystencjonalną w tekstach I.1.7) – prezentuje swoje przemyślenia (refleksje) na temat problematyki egzystencjonalnej zawartej w utworach I.1.7)

AUTOR: Andrzej Surdej

I. Kształcenie literackie i kulturowe		
2. Odbiór tekstów kultury		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe, dzieła teatralne, muzyczne, plastyczne, przekazy audiowizualne programy radiowe	jak w klasie VII, a ponadto – fotografia – rzeźba – reportaż – wywiad – felieton	jak w klasie VII, a ponadto – podaje wyróżniki rzeźby, fotografii I.2.3) – interpretuje dzieła sztuki: rzeźbę, fotografię. I.2.3) – rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, felieton I.2.5) – określa podstawowe cechy reportażu, wywiadu, felietonu I.2.5)
II. Kształcenie językowe		
1. Gramatyka języka polskiego		
Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
fonetyka jak w klasie VII, a ponadto – narządy mowy – głoski ustne i nosowe – głoski dźwięczne i bezdźwięczne – głoski twarde i miękkie – upodobnienia fonetyczne – uproszczenia grup spółgłoskowych – wyjątki akcentowe – zestrój akcentowy – akcent zdaniowy	jak w klasie VII, a ponadto – zna narządy mowy II.1.1) – wie, jak dochodzi do powstawania głosek ustnych i nosowych, dźwięcznych i bezdźwięcznych, twardych i miękkich II.1.1) – wyjaśnia mechanizm upodobnień fonetycznych II.1.1) – wyróżnia rodzaje upodobnień pod względem dźwięczności: udźwięcznienia, ubezdźwięcznienia II.1.1) – wyróżnia rodzaje upodobnień w zależności od kierunku przebiegu upodobnienia: upodobnienia postępowe, upodobnienia wsteczne II.1.1) – wie, na czym polega zjawisko ubezdźwięcznienia w wygłosie II.1.1)	

AUTOR: Andrzej Surdej

	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady upodobnień fonetycznych II.1.1) – rozumie rozbieżności między mową a pismem wynikające z upodobnień fonetycznych II.1.1) – rozumie mechanizm uproszczeń grup spółgłoskowych II.1.1) – podaje przykłady uproszczeń grup spółgłoskowych II.1.1) – zna wyjątki akcentowe II.1.7) – wie, na czym polega zestrój akcentowy II.1.7) – podaje przykłady wyrazów bez samodzielnego akcentu II.1.7) – stosuje w praktyce zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentu II.1.7) – wyjaśnia zjawisko akcentu zdaniowego II.1.7)
--	---

II. Kształcenie językowe

2. Zróżnicowanie języka

Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
teksty kultury: – utwory poetyckie, prozatorskie, dramatyczne (w tym lektura obowiązkowa i uzupełniająca) – teksty informacyjne, publicystyczne, reklamowe	jak w klasie VII, a ponadto <ul style="list-style-type: none"> – archaizm – kolokwializm – wyraz rodzimy – wyraz zapożyczony – nazwy osobowe – nazwy miejscowe – treść wyrazu – zakres wyrazu – styl – rodzaje stylów 	jak w klasie VII, a ponadto <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekstach terminy naukowe II.2.1) – wie, czym są archaizmy II.2.1) – podaje przykłady archaizmów – wyjaśnia, na czym polega archaizacja języka II.2.1) – wie, czym jest kolokwializm II.2.1) – podaje przykłady kolokwializmów II.2.1) – rozumie pojęcia: wyraz rodzimy, wyraz zapożyczony II.2.1) – rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone. II.2.1) – podaje przykłady wyrazów rodzimych i zapożyczonych II.2.1)

		<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje nazwy osobowe II.2.2) – używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk II.2.2) – rozpoznaje nazwy miejscowe II.2.2) – odróżnia nazwy osobowe od nazw miejscowych II.2.2) – zna rodzaje nazw miejscowych II.2.2) – używa poprawnych form gramatycznych nazw miejscowych i nazw mieszkańców II.2.2) – zna i stosuje w praktyce sposoby wzbogacania słownictwa II.2.3) – rozumie, czym jest treść i zakres znaczeniowy wyrazu II.2.6) – określa treść i zakres znaczeniowy wyrazu II.2.6) – rozumie pojęcie stylu II.2.7) – rozpoznaje styl: potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny II.2.7)
II. Kształcenie językowe		
3. Komunikacja językowa i kultura języka		
Materiał nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
– teksty kultury – wypowiedzi ustne	jak w klasie VII	jak w klasie VII
II. Kształcenie językowe		
4. Ortografia i interpunkcja		
Zagadnienia ortograficzne i interpunkcyjne	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:	
jak w klasie VII, a ponadto	jak w klasie VII, a ponadto	

AUTOR: Andrzej Surdej

– różnice w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych	– wykorzystuje przy zapisie wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych II.4.3) – wykorzystuje przy zapisie wiedzę o różnicach w pisowni spółgłosek twardych i miękkich II.4.3) – wykorzystuje przy zapisie wiedzę o różnicach w pisowni spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych II.4.3)
---	---

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki

Material nauczania	Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
– teksty pisane – wypowiedzi ustne	jak w klasie VII, a ponadto – perswazja – manipulacja językowa	jak w klasie VII, a ponadto – rozróżnia środki perswazji i manipulacji III.1.8) – rozpoznaje środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych III.1.8) – określa funkcję środków perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych III.1.8) – wie, na czym polega manipulacja językowa III.1.9) – rozpoznaje manipulację językową III.1.9) – przeciwstawia manipulacji językowej zasady etyki wypowiedzi III.1.9)

III. Tworzenie wypowiedzi

2. Mówienie i pisanie

Zagadnienia (pojęcia, terminy)	Przewidywane osiągnięcia Uczeń:
jak w klasie VII, a ponadto – podanie – życiorys – CV – list motywacyjny	jak w klasie VII, a ponadto – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: – podanie III.2.1) – życiorys III.2.1)

<ul style="list-style-type: none"> – wywiad – przemówienie – parafraza 	<ul style="list-style-type: none"> – CV III.2.1) – list motywacyjny III.2.1) – wywiad III.2.1) – pisze i wygłasza przemówienia III.2.1) – wie, na czym polega parafraza tekstu III.2.2) – parafrazuje teksty III.2.2)
IV. Samokształcenie Uczeń:	
jak w klasie VII, a ponadto	
<ul style="list-style-type: none"> – szanuje prawa autorskie IV.1) – przestrzega praw autorskich IV.1) – uczestniczy w wykładach publicznych IV.5) – rozwija umiejętność krytycznego myślenia IV.8) – rozwija umiejętność formułowania opinii IV.8) 	

Teksty kultury i propozycje lektur

W trakcie nauki w klasach IV–VIII uczniowie powinni poznawać różne teksty kultury:

- najstarsze teksty – mitologia, fragmenty *Biblii*;
- źródła i teksty historyczne, np. fragmenty kronik, pamiętników, listów;
- teksty literackie: baśnie, legendy, opowiadania, utwory poetyckie i prozatorskie z klasyki dziecięcej i młodzieżowej – polskiej i światowej, utwory dramatyczne;
- teksty użytkowe;
- teksty publicystyczne – wybrane artykuły prasowe; wywiady, reportaże z pism dziecięcych i młodzieżowych;
- teksty popularnonaukowe;
- elementy dziedzictwa kulturowego – dzieła wybitnych malarzy i rzeźbiarzy polskich i światowych reprezentatywne dla danej epoki;
- polskie pieśni patriotyczne;
- audycje i słuchowiska radiowe;
- programy telewizyjne;
- przedstawienia teatralne (także Teatru Telewizji);

- filmy fabularne (przygodowe, podróżniczo-przygodowe, detektywistyczne, obyczajowe, komediowe), a wśród nich adaptacje znanych uczniom utworów literackich;
- prezentacje multimedialne;
- inne przekazy ikoniczne: fotografie, komiksy, plakaty, afisze.

Propozycje lektur dla poszczególnych klas

Klasa IV

Lektury obowiązkowe:

- Jan Brzechwa, *Akademia pana Kleksa*;
- Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania*;
- René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, *Mikołajek* (wybór opowiadań) ;
- Adam Mickiewicz, *Powrót taty, Pani Twardowska, Pan Tadeusz* (fragmenty: zachód słońca, obłoki);
- Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*;
- wybrane podania i legendy polskie, w tym o Lechu, Piaście, Kraku i Wandzie;
- wybrane baśnie polskie i europejskie, w tym: Charles Perrault, *Kopciuszek*; Aleksander Puszkina, *Bajka o rybaku i rybce*;
- wybrane wiersze Władysława Bełzy, Jana Brzechwy, Joanny Kulmowej, Juliana Tuwima, Jana Twardowskiego;
- pieśni i piosenki patriotyczne.

Lektury uzupełniające:

Dwie pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród następujących:

- Adam Bahdaj, *Kapelusz za 100 tysięcy*;
- Janusz Korczak, *Król Maciuś Pierwszy*;
- Selma Lagerlöf, *Cudowna podróż*;
- Andrzej Maleszka, *Magiczne drzewo*;
- Ewa Nowak, *Pajaczek na rowerze*.

Inne utwory literackie i teksty kultury przynależne do teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych wybrane przez nauczyciela.

AUTOR: Andrzej Surdej

Klasa V

Lektury obowiązkowe:

- Ferenc Molnar, *Chłopcy z Placu Broni*;
- Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*;
- Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (fragmenty: zwyczaje i obyczaje);
- Juliusz Słowacki, *W pamiętniku Zofii Bobrówny*;
- Ignacy Krasicki, wybrane bajki;
- wybrane mity greckie: o powstaniu świata, o Prometeuszu, o Syzyfie, o Demeter i Korze, o Dedalu i Ikarze, o Heraklesie, o Tezeuszu i Ariadnie, o Orfeuszu i Eurydyce;
- *Biblia* (stworzenie świata i człowieka, wybrane przypowieści ewangeliczne, w tym o siewcy, o talentach, o pannach roztropnych, o miłosiernym Samarytaninie);
- wybrane wiersze Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Czesława Miłosza, Leopolda Staffa;
- pieśni i piosenki patriotyczne.

Lektury uzupełniające:

Dwie pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród następujących:

- Mark Twain, *Przygody Tomka Sawyera*;
- Frances Hodgson Burnett, *Tajemniczy ogród*;
- Olaf Fritsche, *Skarb Troi*;
- Lewis Carroll, *Alicja w Krainie Czarów*;
- Sat-Okh, *Biały Mustang*;
- Henryk Sienkiewicz, *Janko Muzykant*;
- Lucy Maud Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*;
- Małgorzata Musierowicz, wybrana powieść.

Inne utwory literackie i teksty kultury przynależne do teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych wybrane przez nauczyciela.

Klasa VI

Lektury obowiązkowe:

- Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*;
- John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*;
- Rafał Kosik, *Felix, Net i Nika oraz Gang Niewidzialnych Ludzi*;
- Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (fragmenty: polowanie i koncert Wojskiego) ;
- Bolesław Prus, *Katarynka*;
- wybrane wiersze Zbigniewa Herberta, Tadeusza Różewicza, Anny Kamieńskiej;
- pieśni i piosenki patriotyczne.

Lektury uzupełniające:

Dwie pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród następujących:

- Marcin Koziół, *Skrzynia Władcy Piorunów*;
- Stanisław Lem, *Cyberiada* (fragmenty);
- Kornel Makuszyński, wybrana powieść;
- Karol May, *Winnetou*;
- Edmund Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa*;
- Alfred Szklarski, wybrana powieść;
- Aleksander Dumas, *Trzej muszkieterowie*;
- Joseph Rudyard Kipling, *Księga dżungli*;
- wybrane pozycje z serii *Nazywam się...*

Inne utwory literackie i teksty kultury przynależne do teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych wybrane przez nauczyciela.

Klasa VII

Lektury obowiązkowe:

- Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*;
- Aleksander Fredro, *Zemsta*;
- Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*;
- Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książe*;

AUTOR: Andrzej Surdej

- Juliusz Słowacki, *Balladyna*;
- Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze* (fragmenty);
- Sławomir Mrożek, *Artysta*;
- Ignacy Krasicki, *Żona modna*;
- Adam Mickiewicz, *Reduta Orzona, Śmierć Pułkownika, Świtezianka, II część Dziadów*;
- Jan Kochanowski, wybór fraszek, wybór trenów (*Tren I, Tren V, Tren VII, Tren VIII*);
- wybrane wiersze poetów wskazanych w klasach IV–VI;
- wybrane wiersze Cypriana Norwida, Bolesława Leśmiana, Wisławy Szymborskiej, Kazimierza Wierzyńskiego, Jana Lechonia.

Lektury uzupełniające:

Dwie pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród następujących:

- Agatha Christie, *Tajemniczy przeciwnik*
- Nancy H. Kleinbaum, *Stowarzyszenie Umarłych Poetów*;
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei* (fragmenty);
- Henryk Sienkiewicz, *Krzyżacy*;
- Melchior Wańkowicz, *Monte Cassino* (fragmenty);
- Karolina Lanckorońska, *Wspomnienia wojenne 22 IX 1939–5 IV 1945* (fragmenty).

Inne utwory literackie i teksty kultury wybrane przez nauczyciela, w tym wiersze poetów współczesnych i reportaże.

Klasa VIII

Lektury obowiązkowe:

- Henryk Sienkiewicz, *Quo vadis*;
- Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*;
- Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (całość);
- Henryk Sienkiewicz, *Latarnik*;
- Adam Mickiewicz, *Sonety krymskie* (wybrany sonet);
- Melchior Wańkowicz, *Tędy i owędy* (wybrany reportaż);
- Jan Kochanowski, wybór pieśni;
- Jan Sztudynger, fraszki;

AUTOR: Andrzej Surdej

- Stanisław Jerzy Lec, aforyzmy;
- wybrane wiersze poetów wskazanych w klasach IV–VI;
- wybrane wiersze Jerzego Lieberta, Jarosława Marka Rymkiewicza, Mariana Hemara, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Stanisława Barańczaka.

Lektury uzupełniające:

Dwie pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród następujących:

- Miron Białoszewski, *Pamiętnik z powstania warszawskiego* (fragmenty);
- Ernest Hemingway, *Stary człowiek i morze*;
- Eric-Emmanuel Schmitt, *Oskar i pani Róża*;
- Arkady Fiedler, *Dywizjon 303*;
- Barbara Kosmowska, *Pozłacana rybka*.

Inne utwory literackie i teksty kultury wybrane przez nauczyciela, w tym wiersze poetów współczesnych i reportaże.

IV. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia – metody, formy pracy, indywidualizacja

Przed przystąpieniem do realizacji proponowanego programu nauczania nauczyciel powinien dokonać diagnozy zespołu klasowego, z którym przyjdzie mu pracować, i na tej podstawie zaplanować dobór metod nauczania i form pracy z uwzględnieniem podziału na dwa podetapy wynikające z zapisów podstawy programowej – klasy IV–VI oraz VII–VIII. Poza możliwościami intelektualnymi uczniów należy też wziąć pod uwagę potrzeby i zainteresowania dzieci, a także ogólne warunki (np. dostęp do biblioteki, pracowni komputerowej / multimedialnej), w jakich program będzie realizowany. Stosowane metody i formy pracy powinny być jak najbardziej różnorodne. Pozwala to unikać monotonii, a także sprzyja zaangażowaniu uczniów w pracę na zajęciach. Poza dostosowaniem metod i form pracy do potrzeb i możliwości uczniów trzeba też systematycznie, w sposób dobrze przemyślany i zaplanowany sprawdzać i oceniać poziom osiągnięć uczniów, a także pamiętać o ewaluacji i nieustannym doskonaleniu swojego warsztatu pracy.

Podczas lekcji uczeń powinien być aktywny, czyli jak najbardziej zaangażowany w realizację działań zaplanowanych przez nauczyciela, który sam schodzi na dalszy plan – staje się konsultantem, doradcą, twórcą sytuacji dydaktycznych. Dziecko natomiast musi myśleć i działać, uczyć się samodzielności w dochodzeniu do wiedzy, umiejętnie współpracować z rówieśnikami. Osiągnięciu takich celów sprzyja realizacja zadań w formie pracy grupowej (zespołowej), z wykorzystaniem metod aktywizujących. Nie należy jednak rezygnować z tradycyjnych metod i form pracy. Najbardziej racjonalnym rozwiązaniem byłoby zachowanie równowagi między stosowaniem metod „tradycyjnych” i aktywizujących. W związku z tym proponujemy wykorzystywanie na lekcjach następujących metod i form pracy:

- **Formy pracy:**

- indywidualna,
- jednostkowa,
- grupowa (zespołowa),
- zbiorowa.

- **Metody**

(zalecane na poziomie klas IV–VI):

- metody słowne (podające: opis, opowiadanie, pogadanka podająca, praca z książką, instruktaż),
- metoda zajęć praktycznych,
- metoda oglądowa,
- analiza wzorca,
- przekład intersemiotyczny,
- burza mózgów,
- metaplan,
- kula śnieżna,
- piramida priorytetów,
- ranking diamentowy,
- ćwiczenia dramowe,
- debata „za i przeciw”,
- karty pracy,
- klatki filmowe,
- gry dydaktyczne;

AUTOR: Andrzej Surdej

(zalecane na poziomie klas VII–VIII):

- metody słowne (metody poszukujące: heureka, metoda problemowa),
- realizacje projektów edukacyjnych,
- dyskusja,
- debata,
- drzewko decyzyjne,
- poker kryterialny,
- praca z materiałami multimedialnymi,
- kula śnieżna,
- tworzenie plansz, schematów, wykresów, zestawień.

W celu skutecznego realizowania celów zapisanych w programie wskazane jest też podejmowanie takich działań, jak:

- wycieczki do muzeów (skansenów), galerii, izb regionalnych;
- odwiedzanie miejsc pamięci narodowej;
- wyjścia do kina, teatru, opery, filharmonii;
- organizowanie wystaw prac uczniów związanych z poznawanymi na lekcjach tekstami (np. ilustracji do utworów);
- tworzenie klasowych zbiorów poezji (np. z okazji Dnia Matki / świąt narodowych);
- organizowanie konkursów, przeglądów (np. fotograficznych, ortograficznych, recytatorskich, prac plastycznych);
- praca nad scenariuszem przedstawienia;
- przygotowywanie klasowych / szkolnych przedstawień / inscenizacji (teatr aktora, teatr kukielkowy);
- prezentacja i czytanie czasopism młodzieżowych;
- nagrywanie audycji radiowych / słuchowisk;
- podejmowanie działań mających na celu integrowanie treści międzyprzedmiotowych (język polski, historia, plastyka, muzyka);
- praca nad gazetką klasową / szkolną;
- włączanie się w życie kulturalne szkoły / miejscowości / regionu;
- praca nad stroną internetową klasy / szkoły / koła zainteresowań / samorządu szkolnego;
- podtrzymywanie tradycji regionalnych i narodowych;

AUTOR: Andrzej Surdej

– wizyty w bibliotece szkolnej / publicznej / wiejskiej / miejskiej / wojewódzkiej.

Nieodzownym elementem kształcenia polonistycznego w klasach IV–VIII powinna być indywidualizacja pracy zależna od możliwości ucznia – praca z uczniem zdolnym i uczniem mającym trudności w nauce. Na początku klasy IV nauczyciel powinien dokonać diagnozy wstępnej (np. w formie pisemnej) oraz zapoznać się z dostępnymi opiniami i orzeczeniami wydanymi przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Działania te pozwolą dostosować (zróżnicować) metody i formy pracy oraz wymagania (kryteria oceniania) do możliwości i potrzeb konkretnego ucznia (wymagającego pomocy, zdolnego).

Indywidualizację pracy ułatwia stosowanie elementów oceniania kształtującego, np.:

- podawanie w miarę precyzyjnych kryteriów oceniania;
- przekazywanie informacji zwrotnej (głównie przy pracach pisemnych);
- uwzględnianie samooceny ucznia.

W przypadku ucznia mającego trudności w nauce istotne jest również pozytywne wzmocnienie, motywowanie, dostrzeganie nawet niewielkich postępów. Uczeń uzdolniony z kolei powinien mieć możliwość zaprezentowania swoich osiągnięć na forum klasy bądź szkoły, wzięcia udziału w różnego rodzaju konkursach, turniejach, przeglądach. Pełna indywidualizacja pracy nie jest możliwa podczas zajęć lekcyjnych ze względu na różne ograniczenia (np. czasowe, związane z liczebnością klasy), dlatego po rozpoznaniu potrzeb i możliwości konkretnego zespołu klasowego warto poprowadzić zajęcia dodatkowe – dla uczniów uzdolnionych i mających trudności w nauce.

Indywidualnego podejścia wymagają również uczniowie ze specyficznymi trudnościami w nauce czytania i pisania (dysleksja, dysortografia, dysgrafia). Podczas pracy z nimi nauczyciel powinien uwzględnić zalecenia zapisane w aktualnej opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

V. Cele wychowawcze i sposoby ich osiągnięcia

Z działaniami dydaktycznymi zmierzającymi do osiągnięcia założonych celów kształcenia powinny iść w parze działania wychowawcze. Polonista nie tylko realizuje konkretny materiał nauczania z zakresu języka polskiego, lecz także oddziałuje wychowawczo na uczniów w trakcie procesu dydaktycznego. W sferze wychowawczej nauczyciel polonista musi bazować na postawach wpojonych dzieciom w domu oraz w trakcie kształcenia zintegrowanego (ugruntowywać je), a ponadto rozwijać (kształtować) nowe, typowe dla kolejnego etapu rozwoju emocjonalnego uczniów. W szczególności powinien kształtować u wychowanków:

- umiejętność rozpoznawania własnych mocnych i słabych stron, zalet i wad (pozytywny

sposób postrzegania siebie);

- właściwy stosunek do własnych pozytywnych i negatywnych emocji;
- umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych;
- umiejętność komunikowania otoczeniu swoich uczuć i opinii, wymagania od innych respektowania własnych praw (asertywność);
- umiejętność szukania pomocy;
- umiejętność respektowania podstawowych zasad i reguł obowiązujących w relacjach międzyludzkich;
- umiejętność dostrzegania problemów i potrzeb kolegów niepełnosprawnych, osób chorych i starszych;
- pełną szacunku otwartość na innych;
- postawę tolerancji wobec innych ludzi, a zwłaszcza przedstawicieli różnych ras i kultur;
- umiejętność wczuwania się w stany wewnętrzne drugiej osoby (empatia);
- wrażliwość moralną (opartą na kanonie podstawowych wartości etycznych) i estetyczną;
- świadomość wartości rodziny, koleżeństwa, przyjaźni w życiu osobistym człowieka;
- wrażliwość na problemy środowiska;
- umiejętność dostrzegania zmian zachodzących w otaczającym środowisku oraz ich wartościowania;
- postawę patriotyczną związaną z wartościami kulturowymi;
- więź z krajem ojczystym i świadomość obywatelską;
- szacunek dla dobra wspólnego i postaw prospołecznych;
- szacunek dla własnego państwa, symboli narodowych;
- umiejętność odbioru informacji rozpowszechnianych przez media;
- postawę świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowego przekazu;
- szacunek dla tradycji, polskiego dziedzictwa kulturowego;
- szacunek dla obowiązujących norm i zasad;
- poczucie związku z domem rodzinnym, wspólnotą szkolną, lokalną, narodową;
- pozytywne nawyki (np. systematyczność, obowiązkowość, odpowiedzialność za podejmowane działania, rzetelność, słowność);
- poczucie odpowiedzialności za wypowiedzane słowa (ich treść, formę i estetykę);
- umiejętność współpracy w grupie;
- umiejętność formułowania własnych opinii, sądów, wniosków;
- świadomość językową oraz szacunek dla języka ojczystego;
- otwartości na kulturę.

Nauczyciel przed każdą kolejną lekcją powinien określić cel wychowawczy, jaki w szczególny sposób można wyeksponować przy pracy nad konkretnym materiałem nauczania. Do realizacji celów wychowawczych przydatne wydają się zwłaszcza teksty literackie (głównie fragmenty prozy zamieszczone w podręczniku bądź całe teksty lektur). Działania, jakie podejmują bohaterowie, zdarzenia, w jakich uczestniczą, postawy, które sobą reprezentują, poglądy, które wyrażają, mogą być dobrym punktem wyjścia do kształtowania pozytywnych postaw czy nawyków u dzieci. Jednak na lekcjach nauki o języku również można z powodzeniem realizować cele wychowawcze.

- włączanie się w życie kulturalne szkoły / miejscowości / regionu;
- praca nad stroną internetową klasy / szkoły / koła zainteresowań / samorządu uczniowskiego;
- wizyty w bibliotece szkolnej / publicznej / wiejskiej / miejskiej / wojewódzkiej.